

**97. KESKIVIKKONA 24. MARRASKUUTA 1999**

kello 14

**Päiväjärjestys****Ilmoituksia****Ajankohtaiskeskustelu**

- 1) Koulutuksen ja tutkimuksen lähivuosien suuntaviivat ..... 3170  
Keskustelualoite KA 11/1999 vp (Anu Vehviläinen /kesk ym.)

**Toinen käsittely**

- 2) Hallituksen esitys laiksi asianajajista annetun lain muuttamisesta. 3198  
Hallituksen esitys HE 110/1999 vp  
Lakivaliokunnan mietintö LaVM 7/1999 vp
- 3) Hallituksen esitys laiksi haastemieslain muuttamisesta ..... 3199  
Hallituksen esitys HE 111/1999 vp  
Lakivaliokunnan mietintö LaVM 8/1999 vp
- 4) Hallituksen esitys laeiksi merilain 1 luvun 1 §:n sekä alusrekisterilain 30 §:n muuttamisesta ..... 3199  
Hallituksen esitys HE 14/1999 vp  
Liikennevaliokunnan mietintö LiVM 4/1999 vp
- 5) Hallituksen esitys laiksi riistanhoitomaksusta ja pyyntilupamaksusta annetun lain muuttamisesta..... 3200  
Hallituksen esitys HE 60/1999 vp  
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö MmVM 9/1999 vp
- 6) Hallituksen esitys laiksi siemenkauppalain 3 ja 4 §:n muuttamisesta 3200  
Hallituksen esitys HE 106/1999 vp  
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö MmVM 10/1999 vp

- 7) Hallituksen esitys laiksi työntekijäin eläkemaksun ja palkansaajan työttömyysvakuutusmaksun huomioon ottamisesta eräissä päivärahoissa ..... 3200  
 Hallituksen esitys HE 66/1999 vp  
 Sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnan mietintö StVM 17/1999 vp

### Lähetekeskustelu

- 8) Laki huumehoidosta..... 3200  
 Lakialoite LA 153/1999 vp (Esa Lahtela /sd ym.)
- 9) Laki arvonlisäverolain muuttamisesta ..... 3203  
 Lakialoite LA 161/1999 vp (Tero Mölsä /kesk ym.)
- 10) Laki työvoimapalvelulain ja sairausvakuutuslain 18 a §:n muuttamisesta ..... 3204  
 Lakialoite LA 163/1999 vp (Esa Lahtela /sd ym.)
- 11) Laki verontilityslain 12 §:n muuttamisesta..... 3206  
 Lakialoite LA 164/1999 vp (Virpa Puisto /sd ym.)

### Mietintöjen pöydällepano

- 12) Hallituksen esitys vuoden 1999 toiseksi lisätalousarvioksi..... 3206  
 Hallituksen esitys HE 112/1999 vp  
 Valtiovarainvaliokunnan mietintö VaVM 22/1999 vp  
 Lisätalousarvioaloite LTA 21—34/1999 vp
- 13) Hallituksen esitys laiksi Energiamarkkinavirastosta ..... 3206  
 Hallituksen esitys HE 43/1999 vp  
 Talousvaliokunnan mietintö TaVM 12/1999 vp
- 14) Hallituksen esitys laiksi Kasvinjalostuslaitoksen muuttamisesta osakeyhtiöksi ja laiksi kasvinjalostustoiminnan edistämisestä annetun lain muuttamisesta ..... 3206  
 Hallituksen esitys HE 58/1999 vp  
 Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö MmVM 11/1999 vp

Puhetta johtaa puhemies Uosukainen.

## Nimenuuto

Nimenuudossa merkitään täysistunnosta poissa oleviksi seuraavat edustajat:

Esko Aho /kesk  
Sirkka-Liisa Anttila /kesk  
Tarja Halonen /sd  
Satu Hassi /vihr  
Gunnar Jansson /r  
Antti Kalliomäki /sd  
Erkki Kanerva /sd  
Tarja Kautto /sd  
Katri Komi /kesk  
Juha Korkeaola /kesk  
Valto Koski /sd  
Johannes Koskinen /sd  
Kari Kärkkäinen /skl  
Paavo Lipponen /sd  
Rauha-Maria Mertjärvi /vihr  
Lauri Oinonen /kesk  
Kirsi Piha /kok  
Kimmo Sasi /kok  
Timo Seppälä /kok  
Osmo Soininvaara /vihr  
Hannu Takkula /kesk  
Matti Tiuri /kok

Nimenuodon jälkeen ilmoittautuvat seuraavat edustajat:

Antti Kalliomäki /sd  
Osmo Soininvaara /vihr  
Hannu Takkula /kesk  
Katri Komi /kesk

## Eduskuntatyöhön liittyvissä virkatehtävissä olevat edustajat

**Puhemies:** Ilmoitetaan, että eduskuntatyöhön liittyvissä virkatehtävissä ovat

24.11. edustajat  
Sirkka-Liisa Anttila /kesk

Tarja Filatov /sd  
Gunnar Jansson /r  
Kimmo Sasi /kok  
Hannu Takkula /kesk  
24.—26.11. edustajat  
Tarja Kautto /sd  
Matti Tiuri /kok

Merkitään.

## Sairauspoissaolot

**Puhemies:** Ilmoitetaan, että sairauden vuoksi eduskuntatyöstä on poissa

24.11. edustaja  
Kirsi Piha /kok

Merkitään.

## Poissaolopyynnöt

**Puhemies:** Vapautusta eduskuntatyöstä muun syyn perusteella ovat pyytäneet ajalta

24.11. edustajat  
Esko Aho /kesk  
Antti Kalliomäki /sd  
Juha Korkeaola /kesk  
Kari Kärkkäinen /skl  
Osmo Soininvaara /vihr

Puhemiesneuvosto puoltaa poissaolopyyntöjä.

Hyväksytään.

## U-asiat

**Puhemies:** Ilmoitetaan, että 18 päivänä marraskuuta 1999 päivätyllä valtioneuvoston kirjelmällä ovat puhemiehelle saapuneet valtiopäiväjärjestyksen 54 b §:ssä tarkoitetut Euroopan unionin asiat n:ot U 40—45/1999 vp.

Ilmoitetaan edelleen, että puhemies on tänään toimittanut mainitut asiat käsiteltäviksi suureen valiokuntaan, jolle

asioiden n:ot U 40 ja 41 osalta lakivaliokunnan,

asioiden n:ot U 42 ja 43 osalta valtiovarainvaliokunnan,

asian n:o U 44 osalta lakivaliokunnan ja talousvaliokunnan sekä

asian n:o U 45 osalta maa- ja metsätalousvaliokunnan on annettava lausunto.

## PÄIVÄJÄRJESTYKSEN ASIAT:

### 1) Koulutuksen ja tutkimuksen lähivuosien suuntaviivat

Ajankohtaiskeskustelu

Keskustelualoite KA 11/1999 vp (Anu Vehviläinen /kesk ym.)

**Puhemies:** Päiväjärjestyksen 1) asiana on ajankohtaiskeskustelu koulutuksen ja tutkimuksen lähivuosien suuntaviivoista. Avauspuheenvuorot asiasta käyttävät keskustelualoitteen ensimmäinen allekirjoittaja ed. Vehviläinen sekä ministerit Rask, Tuomioja ja Lindén. Avauspuheenvuorojen jälkeen edustajille myönnetään enintään 2 minuutin mittaisia puheenvuoroja sekä edustajille ja ministereille enintään 1 minuutin mittaisia vastauspuheenvuoroja. Edustajat pyytävät vastauspuheenvuorot seisomaan nousten.

*Keskustelu:*

<sup>1</sup> **Anu Vehviläinen /kesk:** Arvoisa puhemies! Kehittämissuunnitelman tavoitteet koulutuksen tasa-arvosta, sivistystason nostosta, syrjäytymisen ehkäisemisestä ja tietoteknologian saavutettavuudesta ovat kannatettavia. Suunnitelman sudenkuoppa on kuitenkin rahoitus. Suunnitelma ei huomioi riittävästi tavoitteiden, toimenpiteiden ja rahoituksen välistä kohtalonyhteyttä.

Kun hallitus hyväksyy lähiaikoina suunnitelman, sen tulisi samalla sitoutua osoittamaan riittävät määrärahat esitettyjen tavoitteiden toteuttamiseen. Hallituksen kannalta ei ole uskottavaa, että juuri kun se on hyväksymässä kunnianhimoista suunnitelmaa, se samaan aikaan ajaa eduskunnassa tulevana vuonna koulutusta heikentäviä päätöksiä, kuten koulujen peruskorjaus- ja rakentamisrahojen leikkausta ja koko järjestelmän alasajoa. Se, ettei hallitus tarkista opetuksen yksikköhintoja vastaamaan todellisia kustannuksia, heikentää väistämättä perusopetuksen tasoa.

Suunnitelman tulisi perustua kestävään analyysiin lähivuosien koulutustarpeista huomioiden muun muassa työelämän muutokset sekä väestön ikääntyminen. Suunnitelman suurimmat riskit liittyvät juuri tähän. Ottaako suunnitelma riittävästi huomioon työmarkkinoiden muutokset? Vastaavatko suunnitelman toimenpiteet siihen, että työmarkkinoilta on laskettu poistuvan jopa 800 000 henkilöä vuoteen 2010 mennessä?

Työvoimapula on hiipinyt jo monille aloille. Huolestuttavaa on ... (Hälinää)

**Puhemies** (koputtaa): Anteeksi, ed. Vehviläinen. — Arvoisat edustajat! Kehotan rauhoittumaan ja kuuntelemaan puheenvuoroa.

**Puhuja:** Huolestuttavaa on, että tulevien vuosien lähtijät ovat pääosin käytännön työtä tekeviä ammattinaisia ja -miehiä, metallimiehiä, kuljettajia, siivoojia, tarjoilijoita. Hallituksen tulee ottaa selvemmin kantaa siihen, miten varmistetaan, että ammatillista osaamista vaativiin töihin löytyy jatkossakin tekijöitä. En usko, että maahanmuuttajista halutaan myöhemmin pikaratkaisua tekemään töitä, joihin meiltä ei löydy halukkaita. Vaikeaa myös on kuvitella, että korkea-asteen suorittaneet olisivat suurin joukoin halukkaita autonkuljettajiksi, rakennusmiehiksi tai tarjoilijoiksi.

Ammatillisen koulutuksen vetovoimaan tulee panostaa tosissaan. Pelkät kampanjat eivät enää riitä. Hallituksen tulee etsiä konkreettisemmat keinot ammatillisen koulutuksen arvostuksen lisäämiseksi. Myönteisen asenteen omaksumisen työhön, kädentaitoihin ja ammatilliseen osaamiseen tulee kulkea punaisena lankana läpi peruskoulun. Nyt näin ei ole, ei todellisuudessa eikä hallituksen suunnitelmassakaan.

Kannatan ylioppilastutkinnon uudistamista käynnissä olevan kokeilun mukaiseksi vuonna 2001. Uudistus tarkoittaa, että kokelaan tulisi ehdottoman pakollisena kirjoittaa vain äidinkieli. Uudistus edesauttaisi sitä, että matematiikkaa kirjoitettaisiin nykyistä enemmän. Ruotsin kielien asema tulee turvata siten, että se säilyy kaikille opetettavana aineena peruskouluissa ja lukioidissa.

Yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen työnjako, jatkotutkinnot ja opintojen korvaavuudet jäävät suunnitelmassa edelleen epäselviksi. Ammattikorkeakoulujen jatkotutkinnoissa etenisin varoen. Työelämän vaatimukset ja tarve suunnit-

teltuihin jatkotutkintoihin tulee selvittää perusteellisesti ennen niihin siirtymistä.

Julkisen vallan koulutusrahat eivät tule missään oloissa lähivuosina räjähdysmäisesti kasvamaan. Tämän vuoksi hallituksen tulee olla varovainen uusien rahaa vievien tehtävien ja tutkintojen luomisessa.

**2 Opetusministeri Maija Rask:** Arvoisa rouva puhemies! Suomen menestys perustuu korkeatasoiseen koulutukseen ja tutkimukseen sekä tietojen viestintäteknikkaan ja sen hyväksikäyttöön. Jo edellinen hallitus joutui leikkaamaan noin 20 miljardia alle 200 miljardin markan budjetista, ja siitä huolimatta tuolloin tietoisesti panostettiin tutkimukseen ja tuotekehitykseen. Tällä tavoin pystyttiin pysyvällä tavalla turvaamaan työllisyyskysymys ja sen lisäksi pystyttiin kilpailukyysisinä osaamisyhteiskunnassa. Ei ole mitään epäilystä siitä, ettei nykyhallitus, joka on edellisen hallituksen pohjalta muodostettu, jatkaisi tätä samaa linjaa.

Suomalaisen koulutusjärjestelmän perustana on koulutuksen tasa-arvo. Koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelma korostaa osaamista ja tietoa, joka hyödyntää maan kaikkia alueita tasapuolisesti. Tulevan suunnitelmakauden tavoitteena on tasa-arvoisen ja laadukkaan perusopetuksen mahdollistaminen. Koulujen ja oppilaitosten toimintaedellytykset ja voimavarat pyritään turvaamaan. Tästä on hallitus itse asiassa jo tehnyt alustavan päätöksen, koska kehysbudjetissa vuodelle 2001 on koulutuksen yksikköhinnat sovittu palautettaviksi leikkausta edeltäville tasolle.

Vaikeuksissa olevien lasten ja nuorten tukemiseen ja syrjäytymisen ehkäisemiseen kiinnitetään erityistä huomiota. Tästä ei suunnitelmassa ole kirjoitettu omaa kappalettaan, mutta se kulkee punaisena lankana läpi koko suunnitelman. Ainoastaan näin voidaan rakentaa hyvä perusta täysipainoiselle elämälle ja myös myöhemmille opinnoille ammatillisissa oppilaitoksissa, ammattikorkeakouluissa ja yliopistoissa.

Rouva puhemies! Tulevaisuudessa työelämän ja opiskelun yhteydet korostuvat ammattitaitovaatimusten muuttuessa. Kansalaisilta odotetaan entistä laajempaa yleissivistystä yhtäaikaaisesti lisääntyvien ammattitaitovaatimusten kanssa. Suunnitelmakauden yhtenä tavoitteena on koulutuksen ja työelämän yhteyden vahvistaminen sekä siihen liittyen yritystoiminnan ja yrittäjyy-

den edistäminen koulutusjärjestelyitä ja koulutussisältöjä kehittämällä. Asken ed. Vehviläinen otti esille ammatillisen koulutuksen arvostamiskysymyksen. Ehkä tärkein tähän liittyvä hyvin konkreettinen toimenpide on se, että ammatillisen koulutuksen arvostusta lisätään liittämällä kaikkiin ammatillisiin tutkintoihin puolen vuoden työssä oppimisen jakso.

Rouva puhemies! Tästä suunnitelmaehdotuksesta on käyty vilkas keskustelu tiedotusvälineissä. On hyvä, että eduskuntakin on halunnut näin ajankohtaiskeskustelun muodossa ottaa virallisesti kantaa suunnitelmaan. Pidänkin tätä nyt tänään käytävää keskustelua eräänlaisena evästyskeskusteluna valtioneuvoston käsittelyä silmällä pitäen.

Tästä kehittämissuunnitelmaehdotuksesta pyydettiin noin 200 lausuntoa ja niitä saatiin lähes 250. Nyt teille jaettu ehdotus on lausuntojen pohjalta muutettu esitys, jota sivistyspoliittinen ministerityöryhmä parhaillaan käy lävitse. Eli eduskunta on aivan oikea-aikaisesti nyt liikkeellä. Näiden kesällä ja syksyllä saatujen lausuntojen perusteella suunnitelmaa on muutettu. Suurimmat muutokset tehtiin koulutuksen mitoituskappaleeseen, ja toisaalta yliopistojen ja ammattikorkeakoulukappaleiden rakennetta muutettiin selkeämmäksi.

Koulutustarjonnan mitoituksen lähtökohtana on oltava koko väestön osaamis- ja sivistystarpeet, tasapainoinen alueellinen kehitys sekä yhteiskunnan ja työelämän muutostarpeet. Väestön ikääntymisestä ja työikäisten määrän vähentymisestä aiheutuviin koulutustarpeisiin kiinnitetään aikaisempaa enemmän huomiota. Tämän vuoksi opetusministeriö on asettanut tavoitteeksi, että nuorten ammatillisen toisen asteen peruskoulutuksessa on tarjottava vuosittain aloituspaikka edelleenkin 49 000 opiskelijalle, ammattikorkeakoulussa 25 000 opiskelijalle ja yliopistoissa 19 000:lle. Näin voidaan turvata hyvin koulutetun työvoiman saanti tulevaisuudessa. Tämän lisäksi aikuisten ammatilliseen koulutukseen osoitetaan voimavarat nykytilannetta vastaavasti eli yhteensä noin 80 000 vuosiopiskelijapaikalle.

Rouva puhemies! Yliopistoja ja ammattikorkeakouluja on edelleenkin kehitettävä omien vahvuusalueiden pohjalta, ja se tarkoittaa, että molempia kehitetään itsenäisesti erillisinä korkeakouluyksikkönä. Yliopistot vastaavat tieteellisestä tutkimuksesta ja ammattikorkeakoulut ammatillisesta asiantuntijuudesta sekä yhdessä

työelämän kanssa tehtävästä tutkimuksesta ja kehitystyöstä.

Rouva puhemies! Olen iloinen siitä, että eduskunta ja ennen kaikkea sivistysvaliokunnan jäsenet ovat tehneet tämän keskustelualoitteen. Toetaan, että keskustelu ei jää pelkästään eduskunnan pöytäkirjaan, koska huomaa, että lehterillä on ainakin kymmenen opetusministeriön virkamiestä panemassa ylös, mitä täällä sanotaan.

**3 Kauppa- ja teollisuusministeri Erkki Tuomioja:** Arvoisa puhemies! Korkeatasoinen osaaminen ja siihen tukeutuvat yritykset ovat viime vuosina olleet Suomen menestyksen avaintekijöitä. Yritystoiminnan kasvua uhkaa kuitenkin yhä useammilla aloilla pula ammattitaitoisesta henkilöstöstä. Lähtökohdat osaamis pohjaisen talouselämän kasvulle ovat hyvät, mutta edellytyksenä on, että osaamispääomaa määrätietoisesti kasvatetaan.

Osaaminen on laaja käsite. Sen ei pidä tulkita tarkoittavan vain muutamaa high tech -yritykseen tai informaatioteknologiaan keskittyvää osaamista. Koko taloutemme vahvuus sekä yritystemme tuottavuus ja kilpailukyky riippuvat siitä, miten hyvin uuden informaatio- ja viestintäteknologian käyttö leviää niin teollisuus- kuin palvelualoille. Lisäksi osaaminen on yhtä lailla käden taitoja, muotoilua, markkinoiden tunteusta, uusiutumiskykyä ja joustavuutta.

Uuden teknologian menestykset ja huippuosaaminen kuihtuisivat nopeasti, elleivät ne perustuisi korkeatasoiseen ja kattavaan perusopetusjärjestelmään, joka nostaa jatkuvasti yleistä koulutus- ja osaamistasoa. Osaaminen ei myöskään säily, ellei siihen panosteta. Kun olemme 80-luvulta alkaen tehneet töitä nostaaksemme Suomen aikanaan vaatimattoman t&k-panoksen noin 3 prosenttiin kansantulosta, sitä ei saa nyt päästää laskemaan. Olisi kohtalokasta, jos tässä vaiheessa tapahtuisi käänne laskuun, kun talouden vaikeimpinakin kriisivuosina uskalsimme kasvattaa t&k-panostusta.

T&k-panostuksen tuotos riippuu julkisen ja yksityisen sektorin yhteistyöstä. Hallituksen t&k-politiikka painottaa erityisesti osaamispanostuksen levittämistä ja laajentamista sekä alue- että alakohtaisesti. Tietotekniikkaan on edelleen panostettava, vaikka se on jo saavuttanut eräänlaisen t&k-panostuksen kriittisen massan, joka monilta muilta aloilta puuttuu. T&k-pa-

nostuksen suuntaaminen palvelusektorille on saanut hallitusohjelmassa erityismerkinnän.

Korkeatasoinen perustutkimus varmistaa tiedon uusiutumisen ja kasvattaa pohjaa uusille tutkimusaloille ja edelleen kaupallisille sovellutuksille. Uusien alojen kasvuedellytysten turvaamiseksi on tärkeää, että yliopistojen ja niissä tehtävän tutkimuksen rakenteita uudistetaan jatkuvasti. Myös yhteistyö yritysten kanssa hyödyttää yliopistojen tutkimusta ja koulutusta. Ammattikorkeakoulut puolestaan palvelevat alueensa yrityksiä käytännön ongelmien ratkaisemisessa.

Ammatillisen koulutuksen arvostuksen parantaminen on hallitusohjelmassa. Suunnittelukaudella ammattikoulutuksen työelämäyhteydet tulevat koko laajuudessaan käyttöön. Työelämän ottaminen mukaan koulutukseen onkin ollut viime vuosien tärkeimpiä uudistuksia.

Koulutuksen mitoituksessa on otettava huomioon valmistuneiden työllistyminen. Päämääränä tulee kaikilla koulutuksen tasoilla olla, että valmistuneiden tarjonta vastaa työelämän kysyntää. Tämä edellyttää joustavaa reagoitua ja joskus vanhojen alojen raakojakin leikkauksia, mutta siihen pitää olla valmiina.

Huipputekniikassa menestyminen edellyttää, että koulutusjärjestelmä ja oppimistulokset ovat huipputasoa. Nopeasti muuttuva yhteiskunta tarvitsee ihmisiä, joiden osaaminen uusiutuu jatkuvasti. Tämä edellyttää, että koko opetusjärjestelmä esiopetuksesta yliopistoon pystyy innostamaan opiskelijoita jatkuvaan oppimiseen ja haaluun kehittää itseään.

**4 Kulttuuriministeri Suvi Lindén:** Arvoisa rouva puhemies! Varsinaisten koulutuspoliittisten tavoitteiden ohella koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelmassa korostetaan tasa-arvoa sekä lasten ja nuorten syrjäytymisen ehkäisyä. Näissä on huomattavia yhteistyötarpeita ja mahdollisuuksia, jotka koskevat kulttuuri-, liikunta- ja nuorisotointa.

On syytä korostaa, että hyvän koulun tunnusmerkkejä on yhteistyö paitsi vanhempien, myös esimerkiksi asukas- ja muun kansalaistoiminnan, urheiluseurojen sekä kunnan nuorisotoiminnan, sosiaalitoimen kanssa. Yhteistyötä tarvitaan muun muassa koululaisten iltapäivätoiminnan järjestelyissä.

Ammatillisen peruskoulutuksen yhteydessä kehittämissuunnitelma käsittelee nuorten työpajatoimintaa. Varsinainen nuorten työpajatoiminta keskittyy työttömiin nuoriin ja niin sanottua välivuotta pitäviin nuoriin, jotka pajan kautta etsivät itselleen sopivaa opiskelualaa. Ammatillisissa oppilaitoksissa on aloitettu Esr-rahoituksella omaa työpajatoimintaa. Se voitaisiin jatkossa vakiinnuttaa työpainotteiseksi koulutusmuodoksi, johon nuoret voivat hakeutua suoraan.

Suunnitelmassa korostetaan myös kansainvälistä yhteistyötä. Asiat tulisi nähdä nuoren näkökulmasta. Hän ei ole vain väline, vaan keskeinen subjekti kansainvälistymisessä. Meidän tulee luoda suomalaisille nuorille hyvät ja joustavat mahdollisuudet itsensä kehittämiseen ja opiskeluun ulkomailla ja vastaavasti tarjota näitä mahdollisuuksia ulkomaalaisille nuorille Suomessa.

Opintotukiuudistus on toteutettu 1990-luvun aikana valtiontaloudellisesti vaikeissa olosuhteissa. Uudistuksen tarkoituksena oli vähentää opiskelijoiden velkaantumista ja selkeyttää opintotukijärjestelmää. Samanaikaisesti uudistuksen kanssa yhteiskunnassa on tapahtunut monia muutoksia, jotka osaltaan vaikuttavat opiskeluaikojen toimeentuloturvajärjestelmän suunnitteluun.

Opetusministeriön arvion mukaan uudistuksen käynnistymisestä on riittävästi aikaa, jotta voidaan arvioida, miten tavoitteet ovat toteutuneet. Siksi onkin käynnistetty tänä syksynä opintotukijärjestelmän arviointiselvityksen tekeminen, jonka tulee valmistua huhtikuun loppuun mennessä.

Yliopisto-opintoihin myönnettävän opintotuen enimmäisaika on rajoitettu. Monilla opiskelijoilla nykyinen ylemmän korkeakoulututkimuksen suorittamiselle asetettu 55 tukikuukauden enimmäisaika on riittämätön. Kehittämissuunnitelmaan on kirjattu opintotuen enimmäisajan pidentäminen myöntämällä opintolainan valtiontakaus ja opintotuen asumislisä määrääjäksi, esimerkiksi yhdeksi lukuvuodeksi, opiskelijalle, joka on käyttänyt opintotukea enimmäisajan. Tältä osin olisi itse asiassa kysymys jo olemassa olevan ongelman ratkaisemisesta.

Arviointiselvityksen valmistuttua voidaan arvioida, onko mahdollista kehittää opintotukea siten, että se vastaisi paremmin tämän päivän opiskelijan tarpeisiin. Muualla kuin korkeakouluissa opiskelevilla nuorilla opintotuen ongelmana on opintorahamuotoisen tuen niukkuus, jota koros-

taa vanhempien tuloihin perustuva tiukka tarveharkinta.

Kun oikeus lapsilisään päättyy, yhteiskunnan taloudellinen tuki joko pienenee tai lakkaa kokonaan. Selvitystyötä lapsilisän ja koulutusaikana maksettavan tuen yhteensovittamiseksi tulee jatkaa yhteistyössä sosiaali- ja terveysministeriön kanssa.

Arvoisa puhemies! Eduskunnan käsiteltävänä on parhaillaan opiskelijoiden asumistukijärjestelmän yhtenäistämistä tarkoittava hallituksen esitys, jonka toteuttamisen jälkeen on tarkoituksemukaista seurata uudistuksen vaikutuksia ja myöhemmin arvioida, mitkä kehittämistoimet tämän suhteen ovat tarpeellisia.

**<sup>5</sup> Tuija Nurmi /kok:** Arvoisa puhemies! Ammatillinen koulutus ja ammattikorkeakoulutointa ovat olleet säästöjen kohteina koko 90-luvun. Rahoitus on nykyläinsäädännön aikana pienentynyt niin, että ei edes lain mukaista rahoitusosuutta makseta täysimääräisesti vuosina 1999–2000. Päijät-Hämeen koulutuskonsernissa, jossa toimin hallituksen puheenjohtajana, säästöt merkitsevät sitä, että rahoituslain tasosta leikataan 15 miljoonaa markkaa.

Kaiken kaikkiaan on saatava aikaan suunnitelma siitä, miten koulutuksen rahoituksen jälkeen jääneisyys korjataan, ja on myös selvitettävä, miten tulevaisuuden suunnitelmat rahoitetaan. Ongelmana toisen asteen koulutuksessa on varsinkin se, mitä opettajat ovat kertoneet, että opiskelija jää usein toisen asteen ammatillisessa koulutuksessa ilman tukea ja opetusta ja ohjausta.

Muutama sana yleisesti koulutuksesta.

Opetusryhmien kokojen olisi parasta olla pieniä. Sehän on todettu parhaaksi. Nyt koot alkavat olla huolestuttavan suuria. Suuret ryhmät toimivat ainoastaan silloin kun oppilasaines on homogeenista, kuten erikoiskouluissa: steinerkoulu ja kielikoulu.

Opettajien jaksamiseen on kiinnitettävä huomiota. Yhteiskunta on muuttunut. Kouluissa on monikulttuurisuutta, joka vaatii lisäpanostusta opettajilta, ja tämä on ihan käytännön ongelma. Kuitenkin koulut toimivat pienten määrärahojen puitteissa. On panostettava siihen, että opettajat voivat käydä täydennyskoulutuksessa, hallita riittävästi tietotekniikkaa ja panostaa erityisongelmien hoitoon.

Lisäksi oppimismenetelmiä on kehitettävä. On hyvä, että on siirrytty opettamisesta oppimi-

seen, ja tähän on jatkossakin panostettava. Kaiken kaikkiaan on kiinnitettävä huomiota siihen, että kotien heikentynyt kasvatusote on tuottanut opettajille uusia haasteita.

<sup>6</sup> **Jyrki Katainen /kok:** Arvoisa rouva puhemies! Koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelmassa tulee selkeämmin ilmaista toisen asteen koulutuksen kehittämisen periaatteena oleva duaalimalli. Lukiota on jatkossakin kehitettävä yleissivistävänä ja ylioppilastutkintoon johtavana koulutuksena. Samaan aikaan ammatillista peruskoulutusta on kehitettävä korkeaan ammatilliseen osaamiseen johtavana koulutuksena.

Kesun esitykset oppimäärien tarkistamisesta nuorisoasteen kokeilujen mukaisiksi ja yo-tutkinnon sisällön kehittämistä toisen asteen yhteisen päättötutkinnon suuntaan ovat pahasti riidassa tämän duaalijattelun kanssa. Lukion oppimäärän tarkistaminen ja valinnaisuuden lisääminen saattaisi pahimmillaan johtaa tilanteeseen, jossa tuottaisimme ylioppilaita, jotka olisivat suorittaneet vain osan yleissivistävästä lukion oppimäärästä ja osan ammatillisesta oppimäärästä. Mihin tällainen koulutus valmistaa? Tässä tapauksessa tutkinnot eivät vastaisi kummankaan koulutusmuodon tavoitteita.

Toivonkin, että kesu-luonnoksen linjauksia muutetaan siten, että oikeus yksilöllisiin opintoihin mahdollistettaisiin tukemalla opetuksen monipuolisuutta ja toisen asteen oppilaitosten välistä yhteistyötä. Oikeutta yksilöllisiin valintoihin ei siis saa toteuttaa heikentämällä opiskelijan oikeutta saada tasokasta ja järkevää tutkintoon johtavaa opetusta.

Kehittämissuunnitelman linjaus ylioppilastutkinnon sisällön kehittämisestä ja valinnaisuuden lisäämisestä niin, että ammatillista tutkintoa suorittavilla olisi entistä paremmat mahdollisuudet suorittaa yo-tutkinto, kuulostaa kauniilta ajatukselta, mutta herättää useita kysymyksiä. Tarkoitako tämä, rouva ministeri, ylioppilastutkinnon tason laskemista, vai halutaanko tällä luoda ylioppilastutkintoon vieraita ammatillisia aineita? Toivon mukaan nämä eivät ole tavoitteina.

On erinomainen asia, jos ammattiin opiskelevat suorittavat myös ylioppilastutkinnon, ja tähän heitä voidaan myös kannustaa. Tutkintojen sisältöä ei silti pitäisi mennä yhdistämään. Jokainen tietää, että pahimmillaan tällainen liika ja vääränlainen valinnaisuus johtaa mössötutkin-

toon, mikä ei ole omiaan nostamaan toisen asteen tutkinnon arvostusta.

<sup>7</sup> **Merikukka Forsius /vihr:** Arvoisa rouva puhemies! Kuntien päätösvalta lisääntyy koulutusta koskevassa päätöksenteossa valitettavasti käsi kädessä laman kanssa. Lama suurensi ryhmäkojoja, pisti tunnit minimeihin, karsi tukiopetusta ja leikkasi erityisopetuksen resursseja. Jäljelle jäi peruskoulutorso. Maksamme laskua heikentyneinä oppimistuloksina ja peruskoululaisten hengenä huonovointisuutena. Hälyttävää on, etteivät yliopistot enää saa täytetyksi opettajaksi opiskelevien kiintiöitä.

Olen huolissani oppilaiden tasavertaisista mahdollisuuksista saada hyvää perusopetusta asuinpaikasta tai kunnan taloudellisesta tilanteesta riippumatta. Näyttää siltä, että kunnat eivät tiedosta vastuutaan koulutuksen järjestäjinä. Sen sijaan vapaus on ymmärretty.

Perusopetukseen kohdistuneet säästötoimet näkyvät. Ammatilliset oppilaitokset, lukiot ja yliopistot valittavat, ettei oppilasaines enää osaa jatko-opintojen vaatimia välttämättömiä taitoja. Ajattelun taidot rapistuvat ja yleissivistys horjuu. Oppilaiden henkinen huonovointisuus näkyy mielenterveyspalveluiden suuressa kysynnässä.

Kuntien poliittisten päätösten vaikutusta koulutoimen järjestämiseen olisi tutkittava. Koulutoimi tarvitsee nykyistä tarkempaa seurantaa, ja eduskunnan on tarvittaessa säädettävä tiukempia asetuksia ohjaamaan kuntien opetusjärjestelyjä. Kunnille asetettu arviointivelvoite ei ole tarpeeksi napakka ja nopea keino korjata havaittuja epäkohtia. Valtio ei saa pestä käsiään perusopetuksen laadun kehittämisestä. Suomi on viime vuosina satsannut voimakkaasti huipputason tutkimukseen. Samanaikaisesti perusopetukseen käytetty määräraha on laskenut.

Tarvitsemme huippututkimusta, mutta emme perusopetuksen kustannuksella. Vastuullisina päättäjinä meidän täytyy turvata tasavertainen peruskoulutus lisäämällä valtion taloudellista tukea. Meillä on siihen varaa. Elämme nousukautta ja nitämme myyntivoittoja. Laadukas perusopetus heijastuu Suomen kilpailukyvyssäkin.

<sup>8</sup> **Inkeri Kerola /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Koulutuksen kehittämisseskusteluissa kesu on saanut sille kuuluvan sijan. Luotaahan se tulevien vuosien painopistealueita. Mutta huomi-



oiko se tasapainoisesti kaikki koulusektorit? Niin tärkeää kuin jatkokoulutus onkin sekä tieteellisellä että ammatillisella alueella, yleissivistävän koulutuksen tulisi olla koulutusjärjestelmämme kulmakivi.

Huolestuneena olenkin seurannut kesun kannottoja yleissivistävästä koulutuksesta. Hajanaiset huomiot eivät takaa tavoitteellisempaa ja taloudellisesti tukevampaa perusopetusta, joka olisi kilpailukykyinen myös kansainvälisesti. Resurssien riittämättömyydestä aiheutuvat ongelmat koulumaailmassa heijastuvat ennen pitkää syrjäytymisenä yhteiskunnasta. Tätä vauhdittavat valtion taholta kohdennetut säästötoimet, jotka äärimmillään johtavat koulutyön ja opettajakunnan aliarvioimiseen ja sitä kautta pitkäjänteisen työn tuloksena saavutetun tietotaidon hukkaamiseen.

Motivoituneen opettajan tehtäväkentän laajuus koostuu haasteellisen ympäristön luomisesta, kriittisyyteen ja kyseenalaistamiseen opastamisesta, yksilöllisyyden tukemisesta. Täydennys- ja lisäkoulutus ovatkin a ja o työssä kehitymiselle ja siinä jaksamiselle. Täydennyskoulutukselle tulisi antaa suurempi painoarvo toiminnan tuloksellisuuden arvioinnissa. Opettajien työelämäyhteydet kaikilla koulu- ja koulutusasteilla ovat ensiarvoisen tärkeitä. Tarpeellisesti resursoitu opinto-ohjauksen järkevä hoito oppilaslähtöisesti maksaa itsensä takaisin opiskelijan tulevissa ammatinvalinnoissa. Esimerkiksi Suomen insinööriopiskelijatiheys on kolminkertainen verrattuna eurooppalaiseen keskiarvoon, vaikka matematiikan ja luonnontieteiden osaamisessa peruskoulun ja lukion jälkeen Suomi on putoamassa Oecd:n keskiarvojen alapuolelle. Haastetta riittää siis koulutusjärjestelmän kehittämiseksi niin, että myös tytöt voisivat jo ala-asteelta lähtien valita matemaattisia aineita.

<sup>9</sup> **Raija Vahasalo /kok:** Arvoisa puhemies! Kehittämissuunnitelmassa on perusopetuksen osuus jäänyt liian suppeaksi. Se tulee kirjoittaa suunnitelmaan huomattavasti painokkaammin ja syvällisemmin. Myös teollisuus on havahtunut viime aikoina vaatimaan kaiken koulutuksen pohjan eli perusopetuksen vahvistamista. Yksin korkeakouluja kehittämällä ei päästä valtakunnan edun mukaisiin tavoitteisiin koulutuksessa. Arvioinnin kehittämiseksi on annettu keskeinen osuus. Seuraavassa urheilusta tuttu vertaus: keihäs ei lennä pidemmälle vain mittanauhaa parantamalla,

vaan on parannettava itse keihään heittotaphtumaa. Samalla tavalla opetuksen laatua ei voida parantaa vain arviointia kehittämällä, vaan on kehitettävä asian ydintä, oppimisprosessia.

Opetustoimi on varsin eriarvoisessa asemassa eri kunnissa riippuen paljon sekä kuntien taloudellisesta tilanteesta että paikallisten päättäjien arvostuksista. Tämä on johtanut muun muassa liian suuriin opetusryhmiin, mikä vaarantaa oppilaiden yksilöllisen huomioon ottamisen. Pieniä opetusryhmiä tarvitaan syrjäytymisen katkaisemiseen ja oppimisvaikeuksien havaitsemiseen. Opettajien täydennyskoulutukseen on annettu niukasti resursseja, vaikka koulutuksen taso on paljon kiinni juuri opettajien ammattitaidosta.

Lisäksi erityisoppilaiden määrän suuri kasvu vaatii erillistä tarkastelua kehittämissuunnitelmassa. Lähtökohtana tulee aina olla oppilaan yksilölliset tarpeet. Yhden toimintamallin soveltaminen ei siten käy, vaan tarvitaan sekä erityisluokkia että integrointia yleisopetukseen. Integrointi vaatii riittävät tukitoimenpiteet ja pienen opetusryhmän onnistuakseen. Myös lahjakkaat lapset on unohdettu ja kuopattu. He ovat maassamme edelleen suuri tabu. Yksikköhintojen jälkeensä jääneisyys on korjattava, sillä resurssien on vastattava annettuja tavoitteita.

**Puhemies** (koputtaa): Pyydän arvoisia edustajia muistamaan, että aika on kaksi minuuttia. Keron näistä säännöistä vielä, että minä mieluusti antaisin vastauspuheenvuoroja heti ja oitis, ja myös ministereille, mutta meillä on vielä jäljellä 49 pyydettyä puheenvuoroa, joita on oikein odotettu ja jonotettu, ja kaikkiansa 61, niin että eteenpäin! Ed. Sarkomaa, olkaa hyvä.

<sup>10</sup> **Sari Sarkomaa /kok:** Arvoisa puhemies! Tiedeyliopistolla ja ammattikorkeakoululla on molemmilla tärkeät tehtävänsä ja osaamisalueensa. Kehittämissuunnitelmakaudella on varmistettava, että niin sanottu duaalimalliin perustuva työnjako selkeytetään ja vakiinnutetaan. Suunnitelmaluonnoksessa on useita kohtia, jotka ovat riski tämän tavoitteen toteutumiselle. Kesussa linjattu tavoite, että samalla alalla suoritetusta korkeakoulututkinnosta luetaan hyväksi noin puolet, on järjetön. Opintosuoritusten hyväksi lukemisessa tulee huomioida järjestelmien erilaiset koulutustehtävät ja tavoitteet. Mihinkään tutkintoon ei tule lukea hyväksi opintoja, jotka ei-

vät vastaa tutkintovaatimuksia. Päätöksen hyväksi lukemisesta on oltava yksilökohtainen, osaamiseen perustuva ja tutkinnon myöntäjän vastuulla.

Duaalimalliin liittyy olennaisesti amk:n ja yliopistojen tutkimustoiminnan selkeä ero. Ammatikorkeakoulujen tutkimus- ja kehittämistyötä ei tule laajentaa tieteelliseen tutkimukseen, joka on tiedeyliopistojen tehtävä. Ammatikorkeakoulujen jatkotutkintojen laajaa käyttöönottoa on tarkasteltava kriittisesti. Ensisijaista on saada perustutkinnot niin sisällöllisesti kuin laadullisesti-kin mahdollisimman hyvään kuntoon. Vasta tämän jälkeen on keskityttävä jatkotutkintoihin niillä aloilla, joilla on todellista tarvetta työelämän kannalta. Jatkotutkintojen kehittämisessä on varmistettava, että ne tukevat todella ammatillista osaamista.

Lopuksi totean, että keskustelusta puuttuu kokonaisnäkemys korkeakoulupolitiikan kehittämisestä. Pääministerin esittämä ja opetusministerin kannattama ajatus siirtää eläinlääketieteellinen Kuopioon, ilman tiedepoliittista näkemystä, puhtaasti aluepoliittisin perustein, on hälyttävä merkki siitä, että hallituksen koulutuspolitiikka on vaarassa ajautua väärille urille, jos ei pikaista suunnantarkistusta tehdä.

---

Ed. Kalliomäki merkitään läsnä olevaksi.

---

<sup>11</sup> **Jukka Gustafsson /sd:** Arvoisa puhemies! Viisi teesiäni kesuun. Kesun on tukeuduttava esitettyäkin vahvemmin pohjoismaisen hyvinvointiyhteiskunnan arvoihin, jolloin koulu ei uudista yhteiskunnallista eriarvoisuutta, vaan toimii ja vaikuttaa päinvastaiseen suuntaan. Joka puolella maata ja eri kaupunginosissa tulee olla hyviä kouluja, jotka tarjoavat laadukkaan opetuksen. Pieni kansa tarvitsee jokaista päätä ja kättä. Koko kouluyhteisön on toimittava siten, että lapsen mahdollinen syösykierre ehkäistään jo ennakolta. Kesussa on vahvistettava oppilashuollon ja oppilaanohjauksen asemaa.

Peruskoulun tulee olla aito sivistyskoulu, ja sellainen koulu ei hyväksy luokassa hulinaa eikä koulukiusaamista. Hyvältä opettajalta vaaditaan paljon. Siksi häntä on koulutettava avainhenkilönä. Kesussa onkin määriteltävä ja turvattava jat-

kuva täydennyskoulutus opettajille. Kesusta puuttuvat toimenpiteet opettajien työaika- ja palkitsemisjärjestelmien kehittämiseen. Hyvästä työstä pitää voida palkita.

Ikäluokkien koulutuseroja on kurottava voimallisemmin kiinni. Puolelta suomalaisista puuttuu ammatillinen peruskoulutus. Kesusta puuttuu kunnianhimoinen ja konkreettinen ohjelma heikommin koulutettujen keski-ikäisten ammatillisen ja yleissivistävän koulutuksen parantamiseksi. Tämä on kesun vakavin puute.

Ammatillisten ylioppilastutkintojen kehittämisestä, ed. Katainen, te puhuitte erittäin konservatiivisesti. On sekä nuorten että työelämän etujen mukaista lähentää lukio- ja ammatikoulutusta toisiinsa. Lukion ja ammatillisen koulutuksen yhteistyötä tulee uusien koululakien mukaisesti vahventaa kesussa. Se on askel kohti uutta sivistysajattelua. Myös nuorisoasteen koulutuskokeilujen tulokset tukevat ammatillisten yo-tutkintojen kehittämistä. Myös työtekijöiden ammattitaitovaatimukset edellyttävät kiistattomasti tietoa ja taitoja, joissa perinteellinen yleissivistävä lukionomainen ...

**Puhemies** (koputtaa): Kaksi minuuttia on kulu-  
nut kauan sitten!

**Puhuja:** ... ja ammatillinen koulutus rakentuvat uudella tavalla yhteen.

<sup>12</sup> **Työministeri Sinikka Mönkäre:** Arvoisa puhemies! Jatkan hieman ed. Gustafssonin esille ottamasta näkökulmasta.

Työelämä uudistuu ympärillämme nopeaa tahtia. Vuonna 2005 on 80 prosenttia teknologiasta vähemmän kuin kymmenen vuotta vanhaa. Toisaalta 80 prosenttia työvoimasta on hankkinut koulutuksensa ja työharjoittelunsa enemmän kuin kymmenen vuotta sitten. Työministeriön arvion mukaan kehittämissuunnitelmassa kuitenkin korkeakoulutuksen tavoiteosuus on työelämän tarpeisiin nähden ylimitoitettu. Tarvitsemme lisää painotusta aikuiskoulutuksen kehittämiseen. Opiskelumahdollisuudet ovat tulleet yhä monimuotoisemmiksi. Verkkopohjainen, kansalaisten käyttöön tarkoitettu opiskelun tieto- ja neuvontapalvelu on työministeriön mielestä hyvin tarpeellinen neuvontatarpeen täyttämiseksi, joten ei tarvitse luoda mitään uusia järjestelmiä. Vanhojen olemassa olevien järjestelmien tehostaminen ja toimiminen yhteen riittää.

Toisen asteen ammatillisen koulutuksen tulee valmistaa myös työmarkkinoille. Myös ammatillista peruskoulutusta nuorille ja koulutuksen suuntaamista kehittyville aloille on tehostettava. Ammatilliset oppilaitokset tarvitsevat myös rekrytointipalveluja. Työvoimapoliittisesti toimivia vaihtoehtoväyliä ovat viime vuosina olleet lisäopetuksen tarjoamat koulutusmallit, työpajat ja oppisopimuskoulutus. Koulutuksen vaihtoehtojen väylien, oppilaanohjauksen ja verkostoyhteistyön kehittäminen on parasta nuorten syrjäytymisen ehkäisemistä. Näkisimme mielellämme, että tässä ohjelmassa olisi kokonaisuus nuorten syrjäytymisen ehkäisemiseksi.

Koulutustarpeen ennakointi on työelämän kannalta keskeinen kehittämisen kohde. Työvoima- ja elinkeinokeskusten yhteyteen asetuksella perustettujen ennakointi- ja hankintatoimikuntien roolia on edelleen vahvistettava. Emme näe tarkoituksenmukaisena uusien organisaatioiden muodostamista. Ammatillisen aikuiskoulutuksen kehittämis- ja suuntaamistyössä tarvitaan valtakunnallista koordinaatiota ja voimakkaita linjauksia. Tässä keskeisiä toimenpiteitä ovat näyttötutkintojärjestelmä ja joustavat koulutusväylät. Aikuiskoulutuksessa tarvitaan kunnollinen lähtötason selvitys ja oikeita oppimismenetelmiä.

<sup>13</sup> **Margareta Pietikäinen /r:** Fru talman! Jag vill speciellt understryka vikten av att satsa på barn och ungdomar med speciella behov, barn som har svårigheter eller handikapp. Här räcker det inte bara med ekonomiska tilläggsresurser, utan det behövs nya modeller, bl.a. av resurserntermodell. Matematik och naturvetenskap behövs i dagens och morgondagens informations-samhälle.

Det brådskar med specialåtgärder, bl.a. för att få flera flickor att intressera sig för dessa ämnen. En god och kvalitetsmässigt högt stående undervisning bygger på att det finns välutbildade lärare. En katastrofal brist på klasslärare och ämneslärare hotar. Speciellt bekymmersam är situationen bland finlandssvenska lärare i södra Finland. Andelen obehöriga lärare i södra Finland är bland speciallärare 40 procent, klasslärare 19 procent, ämneslärare 23 och gymnasielärare 8 procent. Så här kan det inte fortsätta. Lärarutbildning på svenska behövs också i södra Finland.

Ylioppilastutkinnon uudistusesitys on epäonnistunut. Esitys on vastakkainen koulutustason kohottamista koskevan tavoitteen kanssa. Useimpien ylioppilastutkintoaineiden valinnais-taminen ei kohota koulutustasoa vaan alentaa sitä. Käynnissä olevat kokeilut tuntuvat myös vahvistavan tämän. 23,8 prosenttia jätti valitsematta matematiikan, 10,8 ruotsin.

Puhemies! Mielestäni on riskaabelia kirjoittaa kesuun, että korkeakoulujen koulutustarjontaa ei tuntuvasti tule lisääntymään ja että opiskelijoiden määrä tulee vähentymään suunnittelukaudella. Koulutustarjontaa on päinvastoin mielestäni vahvistettava niin, että valmistuneiden määrä täyttää elinkeinoelämän ja yhteiskunnan tarpeet.

En satsning på forskning är en satsning på framtiden. Våra universitet bör ges tillräckliga resurser för forskning, men det får inte ske på själva undervisningens bekostnad.

<sup>14</sup> **Unto Valpas /vas:** Arvoisa puhemies! Suomalainen koulutusjärjestelmä on ollut maailman laajuisesti tarkasteltuna menestystarina. Sen saavuttamat tulokset näkyvät tänä päivänä huippusuorituksina monilla aloilla, joihin koulutus on vaikuttanut. Järjestelmä on kansalaisten kannalta tasa-arvoinen ja avoin. Koulutukselle ja opiskelulle ei ole myöskään ollut suuria taloudellisia esteitä. Koulutukseen sijoitetut rahat ovat olleet yhteiskunnalle tuottoisia, eli sijoitus on ollut hyvä. On valitettavaa kuitenkin, että näin tärkeästä asiasta voidaan käyttää vain kahden minuutin puheenvuoroja. Tämä ei ole oikeaa keskustelua.

Suunnitelma on yleispiirteiltään liian pyöreä. Siitä puuttuu konkreettisuus. Esitetyt tavoitteet ja suuntaviivat ovat pääosin yleisesti hyväksyttävissä. Suunnitelman toteuttamisen periaatteet ja arviot taloudellisista vaikutuksista sen sijaan puuttuvat.

Muutama yksityiskohta suunnitelmasta. Tekniikan ja erityisesti tietotekniikan koulutukseen tarvittaisiin lisää resursseja. Koulutusmäärät esimerkiksi tietotekniikkaan eivät enää vastaa elinkeinoelämän kysyntää. Tilanne on koko ajan pahentumassa. Tilannetta voidaan pitkällä aikavälillä korjata vain, jos myös tytöt saadaan kiinnostumaan enemmän alasta. Tämä on suuri haaste kaikille, mutta erityisesti koulutusta toteuttaville organisaatioille.

Tietotekniikan kouluttajia ja opettajia on myös aivan liian vähän. Samoin lääkäreistä on

pulaa. Tilannetta pitää nopeasti korjata. Ammatikorkeakouluille pitää antaa mahdollisuus kouluttaa opettajia yhdessä yliopistojen kanssa esimerkiksi tietotekniikkaan.

Toisen asteen koulutus vaatii erityistä huomiota nyt, kun puolen vuoden työharjoittelu ja yhteistyö lukioiden kanssa lisääntyy. Näyttökokeet vaativat myös suurta panostusta ammatilliseen koulutukseen.

Lopuksi, arvoisa puhemies, jotta samanlainen koulutusjärjestelmä on tulevaisuudessakin kilpailukykyinen ja tasa-arvoinen, se vaatii koko ajan kehittämistä. Taloudellisia resursseja ei saa myöskään kaventaa. Sen takia hallituksen talousarvioesitys ensi vuodelle on epätydyttävä, koska se leikkaa muun muassa opiskelijoiden asumistuen ja yliopistosairaaloiden erityisvaltionosuusrahoitusta. Viimeksi mainitulla asialla on vaikutusta muun muassa lääkärikoulutukseen. Koulurakennusten korjaus- ja kunnostusmäärärahat ovat myös riittämättömät.

<sup>15</sup> **Leena Rauhala /skl:** Arvoisa rouva puhemies! Koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelman lähtökohdat ja perusteet ovat selkeät ja hyvin esitetyt. Kuitenkin kun tarkastelee eri koulutusvaiheita, mielestäni jää avoimiksi monia kysymyksiä, erityisesti koulutuksen sisällölliset tavoitteet ja se, että sinänsä laatua, sitä, miten se ymmärretään, ei ole määritelty.

Uuteen koulutuslainsäädäntöönhan sisältyy opiskelijan oikeus yksilöllisiin opintoihin, ja tämä tarkoittaa koulutusjärjestelmien sisällä koulutustarjonnan monipuolistamista ja laajentamista. Kun nyt samalla koulutusta ohjataan tulostuloskeinoihin, tämä merkitsee monessa oppilaitoksessa opettajaresurssien ja opetuksen vähentämistä. Erityisesti olen huolissani terveysalan korkeasteen koulutuksesta, josta on tehty arviointi, joka osoitti opetus- ja ohjausresurssien puutteet. Niihin ei ole kuitenkaan nyt resursoitu lisää.

Eräänä erittäin tärkeänä kysymyksenä näen opettajien koulutuksen. Kehittämissuunnitelmassa esitetään, että opettajankoulutuslalle tulee aloituspaikkojen määrää lisätä. Kehittämissuunnitelmassa sinänsä ei sitten esitetä rakenteellisia ja sisällöllisiä uudistuksia. Näen, että nyt jos koskaan opettajien koulutuksessa on kysymys myös rakenteellisten uudistusten ajasta.

Vielä lopuksi haluan tuoda esille yliopistojen perusrahoituksen tason nostamisen tarpeellisu-

den, joka tulee asettaa selkeäksi tavoitteeksi, samoin kuin ammatillisen koulutuksen arvostuksen nostamisen, joka on tosin mainittu, mutta konkaisesitystä siitä, miten se tehdään, ei ole.

<sup>16</sup> **Opetusministeri Maija Rask:** Arvoisa rouva puhemies! Haluan tähdentää sitä, että kysymys on koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelmaehdotuksesta, ei vielä siitä asiakirjasta, joka olisi valmiiksi hyväksytty.

On tullut kysymyksiä, mutta en pidä tätä kyselytuntina enkä rupea vastaamaan kysymyksiin, vaan pidän tätä nimenomaan lähete keskustelun omaisena asiana.

Totean sen, että meillä on vasta voimaan tulleet koululait. Kun on todettu, että tänne ei ole kirjattu kaikkea, mitä olisi pitänyt, niin on ollut tarkoituksellista, ettei kaikkea, mitä lakiin ja muihin asiakirjoihin on kirjattu, kirjata tähän, vaan on pyritty löytämään tiettyjä tulevaisuuden tavoitteita ja sitä, mitä tulevina vuosina yhdessä halutaan toteuttaa.

Edustajat Vehviläinen ja Valpas kysyivät rahoituksesta. Voin kertoa, että kaikille niille esityksille, joita kehittämissuunnitelmaehdotuksessa on, on oma hintansa, ja valtiovarainministeriön kanssa on jo aloitettu keskustelut siitä, miten rahoitus pystytään turvaamaan. Viime kädessä on tietysti kysymys siitä, että joka vuosi näihin asioihin budjetissa palataan.

Olen pitänyt hyvänä sitä, että perusopetus on nostettu voimakkaasti esille. On selvää, että vaikka olemme huippuosaajia ja meidän pitää olla huippuosaajia, ilman todella hyvää perusopetusta ei huippuja nouse.

Ed. Sarkomalle haluan todeta, että en ole kannattanut pääministeri Lipposen esitystä siirtää eläinlääketiede Kuopioon, koska hän ei ole sellaista esitystä tehnyt. Hän on tehnyt esityksen siitä, että siirtoa selvitetään ja siinä otetaan myös tieteelliset asiat mukaan. Tätä selvittelyehdotusta olen kannattanut. Pidän tärkeänä sitä, että eläinlääketieteellisen opetuksen ja tutkimuksen korkea taso turvataan.

Ministeri Mönkäreen puheeseen haluan todeta, että teimme tietoisien ratkaisun siitä, että emme kirjoittaneet nuorten syrjäytymisestä erityistä kappaletta, vaan halusimme tuoda sen kehittämissuunnitelmaehdotukseen sisälle niihin kohtiin, mihin se on välttämätöntä tuoda.

<sup>17</sup> **Lauri Kähkönen /sd:** Arvoisa puhemies! Koulutuksen perusturva kuuluu kaikille. Opetuksen maksuttomuus on tärkeä arvo edelleenkin. Yhteiskunta- ja koulutuspolitiikalla on taattava, että vähävaraisten alueiden koulutustaso ei varojen puutteen vuoksi alene. Subjektiivinen oikeus korkeatasoiseen opetukseen on taattava koko maassa.

Erittäin tärkeää on suunnata kansallisia voimavaroja nykyistä suuremmassa määrin koulutukseen, tutkimukseen ja niiden edellyttämiin fyysisiin työtiloihin. Valtion rahoitusosuus muun muassa peruskoulujen ja lukioiden peruskorjaukseen ja uudisrakentamiseen on romahtanut sietämättömän vähäiseksi.

Ylioppilastutkintoa esitetään uudistettavan rakennekokeilun mallin mukaisesti keväästä 2001 alkaen. Uudistusesitys on kannatettava.

Ensiksikin uudistus mahdollistaa nykyisen yo-kokeemme kielipainotteisuuden alentamisen.

Toisaalta kokelas voi keskittyä esimerkiksi matematiikkaan ja reaalissa luonnontieteellisiin aineisiin, joihin hänellä on korkea motivaatio. Hallituksen yhtenä tavoitteena on, että suomalaisten matemaattis-luonnontieteellinen osaaminen nostetaan kansainväliselle tasolle. Viitataan luma-hankkeeseen. Yhtenä ongelmana matematiikan ja luonnontieteiden osaamisessa on todettu, että matematiikassa kouluopinnot etenevät liian hitaasti. Tähdennän kuitenkin, että jo esi- ja perusopetuksen opetussuunnitelmissa on vahvistettava matemaattisten aineiden asemaa merkittävästi nykyisestä. Näin turvataan pitkällä aikavälillä opiskelijoiden saanti yliopistoihin myös matemaattis-luonnontieteellisellä, teknisellä ja lääketieteen alalla.

Kolmanneksi vapaaehtoisuuden lisääminen yo-tutkintoon lisää lukioon hakeutumista, sillä erityisesti poikien keskuudessa lukion houkuttelevuutta lisää se, ettei ruotsin kieltä ole pakko kirjoittaa.

Lopuksi kannan huolta yliopistolaitoksen rahoituksesta. Perusrahoituksen vakaan tason turvaaminen voi pahimmillaan merkitä rahoituksen jäämistä nykytasolle. Tällöin rahoitus ei riitä lisääntyvien ja laajenevien tehtävien hoitoon.

<sup>18</sup> **Anu Vehviläinen /kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Palaan vielä ammatillisen koulutuksen arvostukseen. Sekä ministeri Rask että ministeri Tuomioja ottivat tämän puheenvuoroissaan esille, ja ministeri Rask sanoi,

että työssäoppimisen jaksot ovat juuri arvostuksen parantamista. Näin varmasti on, mutta minulla itselläni on sellainen tuntuma, että pelkästään se, että työelämäyhteyttä kehitettäisiin, ei peruskoululaisille riitä siihen, että ammatillisesta toisen asteen koulutuksesta tulisi haluttava ja todellinen kilpailuväylä lukiokoulutukselle.

Evästäisin teitä, kun loppuvaiheessa olette: etsikää sellaisia keinoja, joilla jo nuoremmille ihmisille tulee ammatillinen koulutus kiinnostavaksi. Uskon, että tämä on aika paljon myös asenteista kiinni.

<sup>19</sup> **Jyrki Katainen /kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Gustafssonin ja arvoisien ministerien puheenvuoroihin nimenomaan ammatillisen koulutuksen arvostukseen liittyen olen aivan samaa mieltä siitä, että ammatillisen koulutuksen arvostukseen yhteiskunnassa on vahvasti panostettava. Ammatillisen koulutuksen alenusmyynti saa luvan loppua. Niin työelämä, työnantaja kuin yksittäiset ihmisetkin ovat huolissaan siitä, missä on ammattitaitoinen työvoimamme tulevaisuudessa. Tämän takia juuri olen peloissani sen suhteen, että jos asiakas menee kauppaan ja arpoo, ostaako jauhelihaa vai makkaraa, ja hänelle tarjotaan jauhettua makkaraa, jos tällainen tilanne tulee myös koulutuspuolella vastaan, se ei ole meidän kenenkään intresseissä. Sen takia uskon siihen, että lukiokoulutusta on kehitettävä sen omiin vahvuuksiin perustuen, ammatillista koulutusta nimenomaan vahvaan ammatilliseen osaamiseen perustuen ja näiden välistä yhteistyötä voidaan lisätä. Näitä oppimääriä ei tule yhtenäistää ja pistää yhteen pussiin ja ravistaa, vaan yhteistyötä pitää lisätä. Se on avainsana, ja molemmat ovat omana vahvuusalueenaan erikseen.

<sup>20</sup> **Margareta Pietikäinen /r** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vastauspuheenvuoro ministeri Raskin puheenvuoron johdosta.

Ministeri Rask totesi koskien eläinlääketieteellistä koulutusta, että hän on kannattanut tällaista selvitystä. Mutta tilanne on se, että jatkuvat siirtohankkeet ovat todella tuhoisia. Eläinlääketieteellisen koulutuksen siirtoahan esitettiin 70-luvulla ja seuraavan kerran 92. Silloinhan me päätimme, että alan koulutuksen pitää edelleen olla nykyisellä sijaintipaikallaan Helsingissä. Minusta on todella valitettavaa, että tämä asia on

taas noussut esille keskusteluun, ja vastustan tätä siirtoa.

<sup>21</sup> **Jukka Gustafsson /sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiitos mahdollisuudesta käyttää vastauspuheenvuoro!

Tässä ei nyt ole kysymys lukion ja ammatillisen koulutuksen kohdalla siitä, että näitä pyrittäisiin jotenkin yhtenäistämään. On aivan selvä, että vielä ensi vuosituhanneille hyvin pitkälle, niin pitkälle kuin silmä siintää, meidän lukiointituutiomme on niin vahva, että se pitää puolensa. Kysymyksen on itse asiassa siitä, että merkittävä osa nuorista on sellaisia, että he eivät itse asiassa tiedä, kumman he valitsisivat, lukion vai ammatillisen koulutuksen. Tietysti näiden nuorten kannalta on tärkeää tarjota heille elävä ja oikea mahdollisuus tehdä itselleen opiskeluohjelmia toisesta oppilaitoksesta. Kuten Tampereen esimerkki Hervannan ammattioppilaitoksesta kertoo, niistä nuorista, jotka ovat valinneet kone-lukion siellä, työelämä on erityisen kiinnostunut. Heidät ollaan valmiita viemään kesken opintojen sieltä, koska ...

**Puhemies** (koputtaa): Minuutti on mennyt, ed. Gustafsson!

**Puhuja:** ... työelämä haluaa monipuolisesti koulutettuja nuoria.

**Puhemies:** Siitä huolimatta minä nyt voinen muistuttaa ajastimen käytöstä, jos toistuvasti nämä ajat menevät yli. Sanotaan sitä vaikka mukakello-opiksi taas.

<sup>22</sup> **Pirkko Peltomäki /sd:** Arvoisa puhemies! Suomi tukeutuu tulevaisuuden suunnitelmissaan taitavaan, osaavaan ja innostuneeseen väestöön. Koulutukseen uskotaan joskus ehkä liikaa. Mielestäni se on kuitenkin parasta panostamista tulevaisuuteen.

Tuloksekkaassa koulutusjärjestelmässä sen eri osat toimivat hyvin yhteen. Sitä rakennetaan kokonaisuutena ja sen heikkoja kohtia vahvistetaan. Sitä rakennetaan yhtä hyvin yhteiskunnan, työelämän kuin yksilönkin tarpeista lähtien. Kaikki pääsevät mukaan kykyjensä mukaisesti. Ketään nuorta ei haluta työntää sivuraiteille.

Haluan nostaa esiin ammatillisen toisen asteen koulutuksen. Siitä puhutaan isoilla kirjai-

milla aika vähän, vaikka aihetta varmasti olisi. Sitä pidetään itsestäänselvyytenä.

Bruttokansantuotteen tekijöitä tarvitaan ja heitä on totuttu saamaan riittävästi, ja kun ei ole tarvittu, on heitetty pois, mutta ajat muuttuvat. Työelämän ammattitaitovaatimukset sen kuin vain kasvavat. Väki työpaikoilla vanhenee. Monilla aloilla on jo nyt nähtävissä pulaa ammattitaitoisesta työvoimasta, ja ongelma kärjistyy suurten ikäluokkien lähestyessä eläkeikää.

Mielestäni keskeinen lähiainojen kysymys onkin se, mistä nämä tulevat tulevaisuuden tekijät löydetään. Ennakkoluulot toisen asteen ammatillista koulutusta kohtaan elävät syvällä. Ammatillista koulutusta ja sitä kautta avautuvia työ- ja koulutusmahdollisuuksia ei tunneta riittävästi. On hyvä, että kiinnitetään kehittämistoimissa erityistä huomiota elinkeino- ja muun työelämän kannalta keskeiseen toisen asteen ammatilliseen koulutukseen.

Ammatillisen koulutuksen vetovoimaisuutta tulee kohottaa erityisesti nuorten keskuudessa. Pelkät tiedotuskampanjat eivät riitä. Uskon, että arvostus nousee sen vaikuttavuuden ja aikaansaannosten kautta.

Lopuksi on mukava havaita, miten laajana ammattitaito koulutuksessa nykyään nähdään. Ammattitaidon perusta on sama kuin ennenkin. Leipä on osattava leipoa, teräslevy on osattava hitsata toiseen virheettömästi jne. Ammattitaitoon kuuluu kiinnostus, motivaatio ja sitoutuminen työhön. Ammattitaitoa on myös mukautuvuus ja sopeutuminen muutoksiin. Vuorovaikutustaidot ja luovuuden käyttö ovat niin ikään ammattitaitoon luettavia asioita. Tavoitteet ovat hyviä.

<sup>23</sup> **Olli Nepponen /kok:** Arvoisa rouva puhemies! Maakunnissa, joissa ei ole omaa tiedekorkeakoulua, vaativat ammattikorkeakoulut erityisen tuen. Niiden yhteyteen ovat maakunnat vasta luomassa omia tutkimuksen ja tuotekehityksen osaamisrakenteita. Alueelliset tarpeet tulee ottaa huomioon, jotta maakunnissa esiin tulevat tekniset kehitysajat jalostuvat uusiksi tuotteiksi ja työpaikoiksi. Näillä toimenpiteillä tuetaan maakunnallisten kasvukeskusten kehitystä.

Erityislukiot tarvitsevat jatkossakin valtiovalan tukea, jotta erityisosaamista voidaan edistää myös kasvukeskusten ulkopuolella. Niiden rahoitusta ei ole syytä antaa pelkästään koulutuksen järjestäjän maksettavaksi.

On tärkeää, ettei ammatillinen koulutus jää korkeakoulutuksen varjoon. Maahamme on muodostumassa huutava pula osaavasta, koulutetusta ammattiväestä. Toimet ammatillisen koulutuksen arvostuksen parantamiseksi ovat siksi erityisen merkityksellisiä.

Oppisopimuskoulutus ja työpaikoilla tapahtuva oppiminen antavat käytännönläheisen, suoraan työelämään kasvattavan kanavan. Oppisopimuskoulutuksen tarpeellisuuden puolesta puhuen jatkuvasti kasvava suosio. Onkin merkittävää, että koulutuksen kehityssuunnitelma lupaa vakiinnuttaa työpaikoilla oppimisen osaksi ammatillista koulutusta ja laajentaa oppisopimuskoulutuksen tarjontaa myös aikuisille.

Koulumaailman on kyettävä reagoimaan nuorten psyykkiseen pahoinvointiin, oppimisvaikeuksiin ja syrjäytymiseen. Pelkät määrärahat eivät riitä, vaan yhteiskunnan on myös kyettävä luomaan sellaiset opetusmenetelmät, että myös erityisopetusta tarvitseville lapsille voidaan taata kykynsä edellyttämä oppimisen taso.

<sup>24</sup> **Markku Markkula /kok:** Arvoisa puhemies! Esitän muutaman arvion kesun taustalla olevista aatteellisista linjanvedoista.

Vastikään säädettyihin koulutusta koskeviin uusiin lakeihin verrattuna lausunnolla ollut luonnos kesuksi ja myös tämä uusi versio ovat liian yksipuoliset. Tasapäistäminen ja oppimiserojen kaventaminen on liian yksipuolisesti nostettu poliittiseksi linjaksi. Tasa-arvo on välttämätön tavoite, mutta sen varjolla ei saa kahlita kehitystä.

Kokoomus peräänkuuluttaa toimenpiteitä, jotka kannustavat jokaista suomalaista oppimaan ja menestymään. Ydinlinjauksia, joiden tulisi käydä läpi koko kehittämissuunnitelman, ovat koulutuksen laatu, innovatiivisuus, vankka yleissivistys sekä verkostomainen toiminta, joiden avulla niin yksilöt kuin yhteisötkin kykenevät henkiseen ja aineelliseen menestykseen, kilpailukykyiseen toimintaan ja tasa-arvon vankistamiseen. Kesun luonnoksesta paistaa vieläkin läpi usko koulutusjärjestelmän kaikkivoipaisuuteen ja ohjaukseen tasa-arvon turvaajana. Niiden sijaan tekstissä tulee mielestäni korostua jo tapahtunut ja yhä voimistuva siirtyminen avoimiin oppimisympäristöihin sekä verkostomaiseen yhteistyöhön.

Lopuksi totean, että yliopistojen roolia uuden tiedon tuottajina on edelleen vahvistettava perustutkimuksen rahoitustasoa nopeasti nostamalla.

Toinen pikaisia toimenpiteitä ja lisärahoitusta vaativa kohde on opetus- ja oppimismenetelmien uudistaminen. Matemaattis-luonnontieteellinen opetus on peruskoulussa pikaisesti uudistettava. Tytöt on saatava innostumaan tietoyhteiskunnan ja luonnontieteiden ilmiöistä.

<sup>25</sup> **Eero Lämsä /kesk:** Arvoisa puhemies! Kehittämissuunnitelmaehdotuksessa todetaan, että maaseudun kouluverkon ylläpitämistä tuetaan niin, etteivät lasten ja nuorten koulumatkat tule kohtuuttoman pitkiksi ja rasittaviksi ja tätä kautta heikennä oppimisen edellytyksiä. Tämä on hyvin tärkeä asia nimenomaan nuorempien koulu-alaisten kannalta, ja on ilahduttavaa, että asia mainitaan kehittämissuunnitelmassa.

90-luku on kuitenkin ollut kyläkoulujen lakkauttamisen aikaa. Viime vuosien tahti on ollut, että kyläkouluja on lopetettu 50—80 kappaletta vuosittain. Viime vuonna tehdyn kyselyn mukaan puolet Suomen alle 60 oppilaan kouluista kokee lakkautusajatuksen kohdistuvan myös omaan kouluun. Vajaalle viidennekselle kyläkoulun lakkautusuhka on todellinen.

Syyt koulujen lakkautukseen ovat olleet taloudellisia, ja kuntien valtionosuuksien leikkaukset ovat olleet merkittävin tekijä. Tärkein näkökulma on kuitenkin koulun käyttäjän eli lapsen näkökulma. Pidentyneet koulumatkat uuvuttavat. Koulumatkan rajoituksena on ainoastaan matkan kesto. Ensimmäisen ja toisen luokan oppilailta matkaan odotuksineen ei saa kulua päivässä 2,5 tuntia enempää. Vanhemmilla koululaisilla raja on 3 tuntia. 2,5 tuntia normaalin koulupäivän päälle tuntuu kyllä kohtuuttomalta, kun kyse on 7—8-vuotiaista lapsista. On myös ilmennyt, ettei säädöksiä ole aina pystytty noudattamaan, vaan koulumatkat ylittävät huomattavastikin säädetyt rajat.

On hyvä, että kehittämissuunnitelmaehdotuksessa mainitaan tavoitteeksi maaseudun kouluverkon ylläpitäminen. Kiinnostavaa olisi kuulla ministeriltä, millä konkreettisilla keinoilla hallitus aikoo turvata toimivan kouluverkon säilymisen koko maassa ja erityisesti haja-asutusalueilla.

<sup>26</sup> **Katja Syvärinen /vas:** Arvoisa rouva puhemies! Suomessa ammatit ovat jakautuneet erittäin voimakkaasti sukupuolen perusteella. Myös EU on jäsenmaiden työllisyyspolitiikan täytäntöönpanoa koskevista suosituksista Suomen



osalta todennut, että työmarkkinoiden sukupuolen perusteella tapahtuva jakautuminen on niin vakava ongelma, että sille tulisi pikaisesti tehdä jotakin. Kehittämissuunnitelmassa ei kuitenkaan sanallakaan käsitellä tätä tärkeää ongelmaa, saattikka että siihen olisi yritetty miettiä ratkaisuja. Yhteiskunnan ja sen voimavarojen kaikinpuolista kehittymistä vahvistaa sellainen koulutuspolitiikka, joka tukee naisten suuntautumista miestenemmistöisiin ammatteihin ja päinvastoin.

Tieto- ja informaatiojärjestelmät ja tietoverkot ovat kiitettävästi esillä suunnitelmassa. Ei kuitenkaan riitä, että mahdollisimman moni istuu päättteen ääressä. Olennaista on, että opitaan erottamaan luotettava tieto epäluotettavasta ja hyödyllinen tieto turhasta. Koulutuksen tehtävä on tarjota riittävät perustaidot ja riittävä yleissivistys, jotta niiden avulla on mahdollista kriittisesti arvioida ja käyttää hyväksi tietoa. Siksi opettajan merkitys tietoyhteiskunnassa on tärkeämpi kuin elektroniikkainsinöörin, kuten Helsingin yliopiston rehtori Kari Raivio on lausunut.

Yliopistossa edelleen opiskelevana haluan välittää myös ahdistuneiden opiskelijoiden ja loppuunpalaneiden opettajien tuntemuksia tämän hetken tilanteesta. En ole vakuuttunut, että nykyinen rahanjaon malli, joka perustuu suoritettujen perus- ja jatkokutkintojen määrään, on koitunut onneksi opiskelulle ja muulle yliopiston toiminnalle. Joku voi toki uskoa, että määrä lisää laatua. Kokemukseni on kuitenkin, että nyt määrää on jouduttu lisäämään nimenomaan laadun kustannuksella. On rahanjakomalli mikä tahansa, selvää on, että yliopistojen perustehtävän eli korkealaatuisen tutkimuksen ja siihen perustuvan opetuksen toteutuminen edellyttää, että yliopistojen perusrahoituksen tasoa nostetaan nykyisestä.

Käsillä on mitä merkittävän linjapaperi. Sen vuoksi siltä on lupa odottaa paljon. Odotukset eivät kuitenkaan kaikilta osin toteudu. Ongelmana on, ettemme voi tietää, millaiseen analyysiin yhteiskunnan kehityksestä ja koulutuksen tilasta esitetyt toimenpiteet perustuvat.

kesutbildning. Rättviseskäl och samhällsnyttatlar för att även högre utbildning skall spridas regionalt. I de regioner, där universitet och högskolor verkar, är rekryteringen helt annan än i sådana regioner, där högre utbildning saknas. Det råder en iögonenfallande brist på diplomingenjörer i Vasaregionen och på tvåspråkiga jurister och läkare.

Helsingin yliopisto on sijoittanut kaksikielistä lakimieskoulutusta ja Teknillinen korkeakoulu diplomi-insinöörinkoulutusta Vaasaan. Molemmissa tapauksissa opinnot on kuitenkin päätettävä Helsingissä. Koulutusta tukee voimakkaasti Vaasan kaupunki asettamalla useita professuureja käyttöön. Koska koulutuksen tarve ja hyöty on ilmeinen, tulee valtion kantaa normaali vastuunsa tästä koulutuksesta.

I informationssamhället behövs annat än teknik och förmåga att sprida och ta emot information. Det behövs innehåll och kunskap i informationen, det behövs värden och värderingar i behandlingen av all information för att tekniken skall gagna människan och mänskligheten. Samhällsvetenskapernas och de humanistiska vetenskapernas betydelse får därför inte hamna i skymundan.

Lopuksi: Kaksi kieltä, suomi ja ruotsi, ovat tärkeä osa maamme niin kulttuuri-identiteettiä kuin kansallistakin identiteettiä. Elämme aikaa, jossa kielet ja kulttuurit ovat aiempaa merkittävämmässä vuorovaikutuksessa keskenään. Tiedämme, että kaksikielisyyso malli on onnistunut meillä paremmin kuin muualla. Kysynkin, miksi silloin vaarantaa tätä. Sen sijaan että ruotsi tehtäisiin valinnaiseksi aineeksi ylioppilastutkinossa, meidän tulee vakuuttaa nuoret suomen ja ruotsin oppimisen arvosta ja hyödyistä. On todellista rikkautta pystyä aktiiviseen myötävaikutukseen niin suomenruotsalaisessa kuin suomalaisessa kulttuuriympäristössä. Tämän voin teille vakuuttaa.

<sup>27</sup> **Håkan Nordman /r:** Arvoisa puhemies, värderade talman! Grunden för kunskapssamhället är en god allmän skola, där alla ges möjlighet till en god start i livet. En stor grupp människor behöver extra omsorg i dagens samhälle, mera än vad som erbjuds. Då tänker jag på resurser för specialundervisning och på handikappades yr-

<sup>28</sup> **Ulla Juurola /sd:** Arvoisa puhemies! Viime päivinä on paljon puhuttu yliopistojen sijaintipaikoista. Pidän tätä keskustelua varsin ymmärrettävänä, koska näyttää siltä, että alueiden kehitys vahvasti korreloi siihen, miten alueella on tarjota korkea-asteista koulutusta. En kuitenkaan puheessani puutu siihen sen enempää, vaan minä-



kin haluaisin puolustaa tällä kertaa toisen asteen ammatillista koulutusta. Se hätähuuto näyttää tulevan ihan joka puolelta Suomea.

Hallitusohjelmassa todetaan, että ammatillisen koulutuksen kehittäminen on kansallisesti ajankohtainen ja merkittävä tehtävä ja että tätä koulutusta halutaan arvostuksen parantamiseksi kehittää jne. Mielestäni kuitenkin ammatillinen koulutus on toistaiseksi jäänyt liian vähälle huomiolle eikä kehittämissuunnitelmassakaan ole riittävästi konkreettisia parannusehdotuksia.

Pidän erittäin tärkeänä, että kaikille peruskoulun päättävälle nuorille tarjotaan mahdollisuus ammatilliseen peruskoulutukseen. Tämä ei pelkästään riitä, vaan on huolehdittava siitä, että ammatillisen koulutuksen yksikköhinnat kiireellisesti korjataan riittävälle tasolle. Ammatilliseen koulutukseen osallistuvat nuoret tarvitsevat opettajan huomiota ja tukea enemmän kuin nykyisillä resursseilla voidaan tarjota.

Esimerkiksi Päijät-Hämeen ammatillisissa opilaitoksissa lähiopetus eli opetustunnit, joissa sekä opettaja että oppilas ovat läsnä on vähentynyt radikaalisti. Tilanne on kestävä, sillä silloin on suuri vaara muun muassa oppilaiden opintojen laiminlyöntiin ja sitä kautta syrjäytymiseen. Pidän siis erittäin tärkeänä nimenomaan ammatillisen koulutuksen resurssien kasvattamista, koska oppilasaines on hiukan erilainen kuin sellaisilla linjoilla, esimerkiksi lukioissa ja ammatikorkeakouluissa, joihin oppilaat pystytään valikoimaan.

<sup>29</sup> **Kaarina Dromberg /kok:** Arvoisa puhemies! Pidän erittäin hyvänä asiana, että kehittämissuunnitelma on kuitenkin koko ajan kehittynyt. Kun me sivistysvaliokunnassa kuuntelimme ministeriön asiantuntijoita, niin siihen oli tullut huomattavasti parannuksia edelliseen versioon verrattuna. Haluaisin kuitenkin muutamaa asiaa puheenvuorossani puuttua aikuiskoulutuksesta.

Eikö olisi aika edistää ammattiin opiskelua paitsi nuorten ja työttömien, myös työssä käyvien aikuisten omaehtoisena opiskeluna? Perustutkinnon opiskelu työn ohessa omaehtoisesti on sivutoimista, ja tutkintoa ei voi odottaa suoritettavan samassa määrääjassa kuin päätoimisesti opiskellen. Tällainen opiskelu ehkäisee ennalta työttömyyttä, ja työvoimapula lisää omaehtoisen opiskelun tarvetta.

Toinen asia, johon haluan vielä puheenvuorossani puuttua: Jo vuosia 20—24-vuotiaat on syrjäytetty toisen asteen yhteisvalinnassa, kun alle 20-vuotiailla on ollut ehdoton etusija. Jos hakija on täyttänyt 20 vuotta, hänet ohittavat siis kaikki nuoremmat, vaikka todistuksen keskiarvo olisi kymmenen. Halutaanko edelleenkin estää tämän ikäryhmän pääsy koulutukseen? Eikö olisi järkevämpää antaa esimerkiksi lisäpisteitä nuoremmille, jotta 20 vuotta täyttäneillekin jäisi jokin mahdollisuus?

Eläinlääketieteellisestä haluaisin vielä sanoa sen, että toivon keskustelun sen siirtämisestä loppuun, koska tutkimukset ja selvitykset siirrosta on moneen kertaan tehty eikä niitä mielestäni enää tarvita, vaan tiedekunta voisi pysyä Helsingissä.

<sup>30</sup> **Matti Kangas /vas:** Rouva puhemies! Vanha sanonta "ei oppi ojaan kaada" pitää edelleen paikkansa. Oppiminen on prosessi, joka jatkuu läpi koko elämän. Jokaisella kansalaisella pitää olla yhtäläinen mahdollisuus opiskella ja lisäksi reaaliset mahdollisuudet toteuttaa opintonsa. Monet nuoret kamppailevat melkoisessa talousahdingossa pienen opintotuen varassa.

Koulutuksen järjestäminen ja opiskelijoiden taloudellisen toimeentulon turvaaminen ovat yhteiskunnan keskeisiä tehtäviä siitä yksinkertaisesta syystä, että koulutus lähtee ja sen tulee lähteä yhteiskunnan ja työelämän tarpeista. Koulutuksen suuntaviivoja hahmoteltaessa pitää suunnata katse kohti tulevaisuutta ottaen huomioon työmarkkinoiden kehitys ja aikamme yhteiskunnalliset haasteet.

Koulutus lähtee esiopetuksesta ja peruskoulutuksesta. Peruskoulujen ongelmaksi ovat muodostuneet liian suuret luokkakoot. Liian monen oppilaan tunkeminen samaan luokkaan hidastaa ja vaikeuttaa oppimista. Sekä opettamisen että oppimisen kannalta olisi tärkeää säilyttää luokkakoot paljon nykyistä pienempinä.

Ammatillinen koulutus jää nyt muun opetuksen jalkoihin. Sen seurauksena on puute ammatti-ihmisistä eri aloilla. Ammatillisen koulutuksen tulee seurata kysynnän tarvetta, ja tulee pitää ammatillisen koulutuksen kehittämisestä huolta.

Monilla paikkakunnilla ammattikorkeakoulut ovat tarjonneet hyvän opetuksen lisäksi vaihtoehdon jäädä omalle paikkakunnalle sen sijaan, että nuori olisi joutunut muuttamaan satojen kilometrien päähän yliopistojen perässä. Ammatti-

korkeakoulujen toiminnan kehittäminen on työlisyyden ja aluepolitiikan näkökulmasta tärkeä haaste.

<sup>31</sup> **Marjukka Karttunen-Raiskio /kok:** Arvoisa puhemies! Suomen menestys perustuu korkeatasoiseen koulutukseen. Koulutuksellista tasa-arvoa on antaa kullekin tämän kykyihin sopiva paras mahdollinen koulutus, eikä yhtäkään yksilöä ole vara hukata.

Yhä nuorempien päihteiden, alkoholin ja huumaiden käyttö on koko ajan lisääntynyt ja täysin raittiiden nuorten osuus laskenut huomattavasti vuoden 1985 jälkeen. Lapsijuoppous-sana on käsite. Tänä vuonna nuoret tytöt ohittivat ensimmäistä kertaa pojat tupakoinnissa. Samaan aikaan liikuntaa harrastavien osuus vähenee: osa harrastaa, osa ei. Asenteet opitaan nuorina, ja niitä on myöhemmin vaikea muuttaa. Epäterveellisten elämäntapojen omaksuminen heijastuu oppimiseen.

Opetustyössä pitäisi ottaa vakavasti keskusteluun terveys ja liikunta. Ja keskeinen kysymys on, miten ja milloin tietoa jaetaan. Terveystiedon tulisi olla oma itsenäinen oppiaineensa aina peruskoulun ensimmäiseltä luokalta alkaen. Mielestäni tulisi selvittää, kuinka paljon terveys-tietoa tulisi opettaa viikossa läpäisyperiaatteella ja kuinka paljon itsenäisenä oppiaineena ja kuka terveystietoa opettaa.

<sup>32</sup> **Kirsi Ojansuu /vihr:** Arvoisa puhemies! Keskityn yhteen asiaan, ja se on ulkopuolinen rahoitus koulutus- ja tiedemaailmassa.

90-luvulla yliopistojen taloutta on kiristetty perusrahoitusta leikkaamalla. Samanaikaisesti toimintaa on pyritty tehostamaan ja on siirretty tulosohjausjärjestelmään. Yliopistot ovat vastanneet tähän tilanteeseen jokainen kykynsä mukaan. Yhteistä on, että yliopistot saavat yhä enemmän rahoitusta ulkopuolisista rahoituslähteistä. Ongelmana on, että humanistisille ja yhteiskunnallisille aloille ulkopuolisen rahoituksen saaminen on ollut erittäin vaikeaa. Eri tieteiden välillä syntyvä jako ei kuitenkaan ole kehityksen ainoa nurja puoli. Vanha sanonta "kenen leipää syöt sen lauluja laulat" ei ole tuulesta temmattu. Siksi ulkopuolinen rahoitus on erittäin keskeinen. Mielestäni kysymys on erittäin merkittävä myös eettisessä mielessä koko koulutuskentällä. Ulkopuolinen rahoitus voi täydentää tutkimusta,

mutta se ei saa olla niin merkittävä, että rahoitus-kytkennät uhkaavat tieteen vapautta ja tutkimuksen riippumattomuutta. Yliopistojen rahoituksen leikkaamisesta on kärsimässä etenkin esimerkiksi kauppa- ja teollisuusministeriön mainitsema korkealaatuinen perustutkimus.

Esillä olevassa kehittämissuunnitelmassa tulisi olla paljon perusteellisempi analyysi siitä, miten kehitystä hallitaan. Keskeinen kysymys ja haaste on, miten taataan perustutkimuksen korkeataso ja eri tieteenalojen yhtäläinen kehitys ja minkälainen on ulkopuolisen rahoituksen eettinen viitekehys.

<sup>33</sup> **Kyösti Karjula /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelma on tärkeä ja ajankohtainen asiakirja, jonka peruslähtökohdat ovat pääosin oikean suuntaisia. Osaamispääoman lisääminen on kansakuntamme tulevaisuuden tärkein kysymys.

Suunnitelmassa kiinnitetään aivan oikein huomiota myös alueellisen kehityksen tasapainoon, mutta ei riittävästi, sillä tällä hetkellä keskeisen kehityksen merkittävin tekijä on koulutus. Lähitulevaisuuden tärkeitä kysymyksiä ovatkin, miten luomme edellytykset riittävän monipuoliselle osaamiselle ja miten kunnat toteuttavat paikallistalouksien kokonaisvaltaista osaamis- ja innovaatiopolitiikkaa. Tähän ei riitä peruskoulun ja lukion vastuullinen toteutus, vaan tarvitaan laajempaa näkemystä paikallistalouksien ydinosaamisalueista. Niitä tukemaan on luotava riittävät jatko-opiskelumahdollisuudet, toisin sanoen koulutuksen ja tutkimuksen arvoketjut.

Onko toisen asteen koulutus keskittynyt tällä hetkellä maassamme liiaksi? Koulutuksen, tutkimuksen ja käytännön työelämän tarpeiden yhteensovitus kaikilla kouluasteilla vaatii selkeyttämistä erityisesti yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen roolien osalta. Suurin puute on vastuullisen näköalan puuttuminen siihen, ketkä luovat tulevaisuuden työpaikat. Yrittäjyyskasvatus on jälleen unohdettu. Yrittäjyyskasvatuksen tulostavoitteet tulee asettaa myös korkeakouluille ja yliopistoille. On aika luoda sellaiset osaamis-, innovaatio- ja riskirahoitusympäristöt, jotka luovat perustan akateemisen koulutuksen saaneille nuorille toimia tulevaisuudessa osaavina yrittäjinä ja uuden luojina.

<sup>34</sup> **Leena Luhtanen /sd:** Arvoisa rouva puhemies! Käsiteltävänä oleva suunnitelma on mie-

lestäni monin tavoin hyvin tärkeä ja sisältää keskeisiä peruspilareita meidän koulutuksemme ja tutkimuksemme kannalta. Erityisesti minua miellyttää tässä suunnitelmassa korostettu yliopistojen pitkäjänteisen työn ja suunnittelun merkitys. Tähän on todella helppo yhtyä.

Nyt kuitenkin minusta on aiheellista herättää kysymys siitä, mikä on tämän suunnitelman painoarvo, merkitys ja luotettavuus, jos sen valmistelun aikana, juuri ennen kuin siitä päätetään ja ennen kuin se on ollut erittäin laajalla lausunto-kierröksellä — ministeri totesi kahteen kertaan, että yli 200 lausuntoa on saatu tästä suunnitelmasta — jos ohi näiden suunnitelmien ja lausuntojen voidaan tuoda käsittelyyn erittäin keskeinen koulutuspoliittinen asia, eläinlääketieteellisen koulutusyksikön siirtoon tähtäävän suunnittelun käynnistäminen. Ministeri Rask, minusta tämä on hyvin tärkeä koulutuspoliittinen kysymys juuri siksi, että alan ainoan koulutusyksikön suunnittelua lähdetään tekemään. Tavoitteena lienee sen siirtäminen pois nykyisiltä juuriltaan, sillä on turha spekuloida.

Kysyn siis: Onkohan vielä muita keskeisiä suunnitelmia olemassa, joita ei tässä asiakirjassa mainita? Mikä on tämän asiakirjan merkitys? Puhumme me, rouva puhemies, oikeista asioista? Tämä on minusta hyvin tärkeä kysymys.

Sitten konkreettinen asia. Kannatan edelleen korkeakoulujen dualimallin kehittämistä. Toivon, että siitä pidetään huolta, se on hyvä ajatus. Pidän liian rohkeana tavoitetta, että saman alan ammattikorkeakoulututkinnoista yliopistoon siirryttäessä automaattisesti hyväksi luettaisiin puolet tutkinnon laajuudesta. Minusta tässä pitäisi antaa meidän autonomisille yliopistoillemme harkintavaltaa. Toivoisin, että tätä vielä mietittäisiin.

<sup>35</sup> **Tuula Haatainen /sd:** Arvoisa rouva puhemies! Hallituksen tasa-arvo-ohjelman ideana oli, että tasa-arvonäkökulma ulotetaan kaikkeen päätöksentekoon. Tiedämme, että koulutus on tässä kaikkein keskeisin asia, koska sukupuoli on eräs tärkeimmistä koulutusvalintoja määräävistä tekijöistä. Tämä näkökulma kehittämissuunnitelmasta valitettavasti puuttuu.

Tuoreimpien tutkimusten mukaan lukiossa vähintään pitkän fysiikan suorittaneista tyttöjä oli vain 27 prosenttia ja matematiikan pitkän oppimäärän suorittaneista 38 prosenttia. Tietotekniikka- ja viestintäalan koulutuksen aloittaneista

miehiä oli yli 7 000 ja naisia vain 1 700. Tämä on tilanne, vaikka naiset käyttävät työssään tietotekniikkaa enemmän kuin miehet. Eriytyminen koulutuksen tyttöjen ja poikien opintosuuntiin näkyy myös työelämän kahtiajakona ja sitä kautta myös palkkaeroina.

Opetusministeriössä ja opetushallinnossa on monia projekteja kuitenkin liikkeellä muun muassa STM:n kanssa yhteishankkeina, joita toteutetaan useiden ministeriöiden yhteistyönä liittyen tasa-arvoon ja tasa-arvon edistämiseen. Suomalaisen matematiikan ja luonnontieteiden osaaminen vuonna 2002 -kehittämistalkoiden väliarviossa korostetaan opetuksen tasa-arvoa edistävien toimenpiteiden tarvetta. Raportin keskeisiä kommentteja on, että on tärkeää saada enemmän naisia opiskelemaan fysiikkaa ja tekniikan aloja. Korkeakoulut on kytkettävä tasa-arvotalkoisiin entistä tehokkaammin.

Näissä raporteissa myös esitetään, että tyttöjen kiinnostusta matemaattis-luonnontieteellisiin aineisiin olisi herätettävä jo esikouluvaiheessa ja että tasa-arvon problematiikka on nostettava keskeiselle sijalle sekä kehitettäessä matematiikan, fysiikan ja tietotekniikan opettajankoulutusta että yliopistokoulutuksessa. Kaikki yhteiskunnassa olevat resurssit on saatava parhaaseen mahdolliseen käyttöön. Näin todettiin muun muassa tupo-työryhmän raportissa. Tästä syystä tasa-arvo on minusta tärkeää, mikä pitää ottaa tässä ohjelmassa myös huomioon.

<sup>36</sup> **Mirja Rynnänen /kesk:** Arvoisa puhemies! Elämänikäisen oppimisen perusta luodaan peruskoulussa. Peruskoulun tärkein tehtävä on antaa valmiuksia ja halua jatkuvaan oppimiseen, mutta parasta syrjäytymisen ennaltaehkäisyä on kehittää koulua, joka antaa onnistumisen elämyksiä kaikille ja samalla opettaa tekemään työtä ja ponnistelemaan.

Kehittämissuunnitelman anti on kuitenkin peruskoulutuksen kannalta aika tyyli ja ristiriitainen. Eikö juuri nyt pitäisi suunnata sekä huomiota että voimavaroja sinne, missä säästötoimet ovat kaikkein kipeimmin tuntuut? Tarkoitankin tällä tukiovetusta, erityisopetusta, oppilaskerhoja, kodin ja koulun yhteistyötä jne. eli mahdollisuuksia puuttua ajoissa ongelmiin koulukiusaamisesta aina huumeidenkäyttöön. Tilakysymykset aina homeongelmista muuttoliikkeen luomiin uusiin tarpeisiin eivät myöskään ole ratkaistavissa pelkällä talousarviolausumalla, että pe-

rustamiskustannusten valtionosuusjärjestelmä lopetetaan tai sitä selvitetään. Kysymys on siitä, miten kuntia tuetaan edes kohtuullisen kouluverkon säilyttämisessä ja tasa-arvoisen ja laadukkaan peruskoulutuksen turvaamisessa.

Yksi avainalue, joka täällä on otettu esille, on opettajien täydennyskoulutus. Tietoyhteiskunta-kehitys ja kansainvälistyminen edellyttävät uusia valmiuksia. EU:n koulutusohjelmiin osallistumista on todella tuettava ja siihen liittyvää byrokratiaa vähennettävä. Tässä haluan antaa kiitoksen ministerille Sokrates-sovittelun hyvästä hoitamisesta.

Haluan vielä kiinnittää vakavaa huomiota omaehtoisen ammatillisen lisäkoulutuksen alajaon. Lääninhallitusten rahoittama koulutushan on kehittynyt hyvin motivoivaksi. Se on lisännyt juuri oppilaitosten ja yritysten vuorovaikutusta ja pystynyt joustavasti ja nopeasti reagoimaan työelämän muuttuviin tarpeisiin. Koulutuskysyntä on ollut lisäksi edullista. Järjestelmän muutos ja resurssien puute eivät tue sitä paljon peräänkuulutettua osaamispoljaista aluepolitiikkaa.

Toisen asteen ammatillisen koulutuksen veto-voimaisuus ja kehittäminen on aivan oikein nostettu täällä painopistealueiksi, eli sen high techin rinnalle kaivataan taitechia, ja yliopistojen perusopetuksen tutkimuksen voimavarat on turvattava.

<sup>37</sup> **Liisa Hyssälä /kesk:** Arvoisa rouva puemies! Tein viime kaudella vuonna 97 kirjallisen kysymyksen professuurien käytön hitaudesta. Siihen vastasi silloinen opetusministeri O.-P. Heinonen. Hän vakuutteli vastauksessaan, että uusi yliopistolaki tuo muutosta eli nopeuttaa prosesseja. Näin ei kuitenkaan ole käynyt niissä tapauksissa, jotka olivat minulla mielessä, kun tuo ta kysymystä tein.

Helsingin yliopiston suu- ja leukakirurgian professuuria on nyt hoidettu väliaikaisin voimin seitsemän vuotta ja Oulun yliopiston vastaavaa virkaa kuusi vuotta. Tosin virantäyttökielto on osaltaan pidentänyt täyttöä, mutta se ei selitä sitä. Kyseessä on sama hakija molemmissa yliopistoissa. Hän pitää pihdeissään näitä kumpaakin. Voi kysyä, pitääkö Helsingin yliopiston aina saada ensin päättää johtajansa ennen kuin maaseutu-yliopisto saa tehdä omat ratkaisunsa? Myöskin voi kysyä, eikö uusi yliopistolaki tuonut sittenkään riittävästi päätösvaltaa yliopistoille. Voiko

yksi sinänsä erittäin pätevä henkilö pallotella useita yliopistoja samanaikaisesti?

Hammaslääketieteen opetus kokee erittäin suuren muutoksen ensi vuoden alusta. Me olemme täällä hiljattain päättäneet integroidusta opetuksesta. Tämä väliaikainen viranhoito vaikeuttaa hyvin paljon yliopistojen työtä ennen kaikkea sen takia, että professori on usein juuri tulosvastaullinen elikkä tulosityksikön johtaja. Ennen kaikkea tietenkin tilanteesta kärsivät opiskelijat, kun virka on vuodesta toiseen aina väliaikaisin voimin täytetty.

<sup>38</sup> **Pirjo-Riitta Antvuori /kok:** Arvoisa puemies! Nyt esillä olevassa koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelmassa alle oppivelvollisuusikäisten lasten varhaiskasvatus ohitetaan keveällä maininnalla. Valtioneuvosto on vahvistanut sosiaali- ja terveydenhuollon tavoitteet ja toimenpiteet vuosille 2000—2003. Myös tässä asiakirjassa lasten päivähoito ja varhaiskasvatus saavat vain pienen maininnan. Johtuuko tämä varhaiskasvatuksen keveä osuus siitä, että varhaiskasvatus sijoittuu kahden hallinnon, sosiaalitoimen ja sivistystoimen, välimaastoon? Näin kumpikaan taho ei kanna todellista huolta varhaiskasvatuksen asemasta ja kehittämisestä. Kuitenkin tutkimusten mukaan lapsen koulumotivaatio, opiskeluasenteet, ryhmässä toimimisen pelisäännöt ja vuorovaikutustaidot muodostuvat jo ennen varsinaista koulua eli varhaiskasvatuksen aikana.

Varhaiskasvatuksen kehittämisen kannalta olisi erittäin tärkeää, että varhaiskasvatus hallinnollisesti ja ohjausjärjestelmältään liitetään osaksi muuta opetus- ja kasvatusjärjestelmää. Varhaiskasvatuksen siirtämisestä opetustoimen hallintoon tulisi tehdä pikaisesti selvitys. Varhaiskasvatuksen siirtämisestä opetustoimen hallintoon ja ohjaukseen saattaisi jopa koitua sekä valtakunnan tasolla että kuntatasolla säästöjä, jotka voitaisiin käyttää kasvatus- ja koulujärjestelmän sisällön kehittämiseen.

Kasvatus- ja koulujärjestelmän kokonaisuuden kannalta on oleellista, että myös pienten koululaisten iltapäivätoiminnan kehittämisestä laaditaan selkeä linjaus. Joidenkin tutkijoiden arvelujen mukaan 10—15-vuotiaat nuoret viettävät viikossa ehkä 10 tuntia vanhempiensa kanssa, 30 tuntia koulun piirissä ja 50 tuntia kavereiden kanssa. Lapsen oppimisympäristönä on siis lä-

hinnä toinen lapsi ja nuori sekä moninainen ka-veripiiri.

Nuorisopsykiatri Veli-Matti Tainio eräässä artikkelissaan toteaa, että lapset voivat entistä huommin ja joka kymmenes lapsi tarvitsee tiukkojen kriteerien mukaan psykiatrisen arvion ja neljällä prosentilla on neuroosiakin vakavampi mielenterveyden häiriö. Varhaiskasvatuksen asema kasvatus- ja koulupolitiikassa on tutkimuksen mukaan kiistaton.

<sup>39</sup> **Irja Tulonen /kok:** Arvoisa puhemies! "Kunta, joka lomauttaa opettajia ja vähentää rahojen kirjastolta haluaa siis tyhmentää tulevaisuutensa. Samalla kunta rakentaa laveaa valtatie liittymää, jotta tyhmistyneet pääsevät nopeasti pois kunnasta ja toiset, viisaat, vielä nopeammin ohi." Näin sanoi professori Panu Rajala eräässä koulutuspolitiisessa seminaarissa. Tämä lause tuli mieleeni, kun luin uutta kehittämisohjelmaa. Tällä todella yritetään poistaa Panu Rajalan pelkotilat, ja toivon, että saadaan lihaa luiden päälle eli myös taloudellista väljyyttä ja rahaa silloin, kun kehitetään koulutusta, tutkimusta ja myös yliopistokoulutusta.

Koulu- ja yliopistolaithan uudistettiin. Kunnat saivat mahdollisuuden järjestää opetuksensa ilman tiukkaa normiohjausta, ja yliopistot saivat lisää kaipaamaansa itsehallintoa. Edellisen kehittämissuunnitelman jälkeen meille on tullut uusi arvo koulutukseen: ammattikorkeakoulut, joista meidän tulee erityisesti pitää huolta ja joiden kehitymistä ja opetuksen tasoa on seurattava. Koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelmassa on sellaista lainsäädäntöä, joka pystyy vastaamaan myös ammattikorkeakoulun tuomiin haasteisiin.

Toisen asteen koulutuksen osalta kehittämissuunnitelmaluonnoksessa esitetään lukiokoulutus yleissivistävänä, ylioppilastutkintoon johtavana ja jatko-opintoihin valmentavana koulutusmuotona ja vastaavasti ammatillinen koulutus sivistävänä koulutuksena, jonka päätavoitteena on työelämän vaatima ammatillinen osaaminen ja ammatillinen liikkuvuus. Mielestäni tässä hengessä on tapahtunut muutoksia edellisestä kehittämissuunnitelmasta ja toivon todella, että nämä erilliset lait estävät nuorisokoulun tulemisen Suomeen.

<sup>40</sup> **Ulla-Maj Wideroos /r:** Fru talman! Att satsa på utbildning är en bra investering i framtiden.

Men det är inte bara en investering som samhället gör. Det är också en personlig investering för den studerande i sin egen framtid. En investering kräver alltid en egen insats och det gäller också utbildningen. Vad jag menar är alltså att vi inte kommer att från samhällets sida kunna finansiera en ung människas utbildning till 100 procent. Frågan är om detta överhuvudtaget skall vara målsättningen. Alltså måste vi förr eller senare bestämma oss för vem som ansvarar för vilken del av den ekonomiska satsningen. Det är viktigt att denna signal kan ges till de studerande. De har naturligtvis rätt att få veta vilka förutsättningar som gäller för deras studier.

För det andra så genomgår hela vårt samhälle enormt snabba förändringar och det är inte alla gånger lätt att behärska det som sker. Därför är det viktigt att samhället satsar på fortbildning av all den personal som skall möta dessa utmaningar och förändringar. Det gäller att satsa på fortbildning för att bl.a. lärarna skall lära sig se de problem som finns och naturligtvis också lära sig hantera dem. Den här fortbildningen måste fortgå regelbundet och det är säkert skäl att fundera över innehållet i fortbildningen. Behoven är dessutom väldigt varierande i olika delar av landet.

Puhemies! Kehittämissuunnitelmassa todetaan, että tukea tullaan antamaan maaseudun kouluverkon ylläpitämiseen. Toivon todella, ettei tämä jää pelkästään kuolleeksi kirjaimeksi vaan se myös näkyy opetusministeriön toiminnassa. Selkeä tapa tämän toteuttamiseen on huolehtia siitä, että valtionosuusjärjestelmässä on pieniä kouluja suosivat kertoimet. Nykyisessä valtionosuusjärjestelmässä on hyvä alku, mutta sitä on kehitettävä edelleen. Muussa tapauksessa kehitys lähtee toiseen suuntaan kuin kehittämissuunnitelmassa on tarkoitettu, ja tämäkin valitettavasti tapahtuu hyvin nopeasti.

<sup>41</sup> **Opetusministeri Maija Rask:** Arvoisa rouva puhemies! Muutamassa puheenvuorossa on otettu toisen asteen ammatillisen koulutuksen asia esille. Siitä haluan todeta sen, että arvostamista on se, että koulutusten pituudet on päätetty kolmivuotisiksi ja työssäoppimisen jaksot sisällytetään kaikkiin tutkintoihin. Myös näyttötutkintojärjestelmää tullaan tulevaisuudessa kehittämään. Arvostamista tietysti lisää myös se, että ammatillisen tutkinnon suorittaneet pystyvät

liikkumaan mahdollisimman hyvin. Liikkuvuuden lisääminen on yksi asia, ja myös se, että on jatko-opintomahdollisuudet, jos haluaa kehittää itseään eteenpäin.

Lisäksi on todettava, että ihan hiljattain oli Kanadassa maailmanmestaruuskilpailut, ammattitaitokisat, ja suomalaiset ammatillaiset pärjäsivät niissä erinomaisen hyvin tuoden maahamme sekä mitaleja että kunniamainintoja.

Ehkä kuitenkin tärkein kysymys, jonka ed. Vehviläinen ja ed. Rauhalakin toivat esille, on asennekysymys. Arvostammeko me ammatillisista osaamista? Arvostammeko me käden taitoja? Luulen, että se on ehkä se tärkein asia. Erityisen mieluisana ideana kuulin taitechin high techin tilalle, tai sanotaan rinnalle, ei tilalle. Se oli hyvä ehdotus.

Ed. Sarkomaa ja ed. Luhtanen puuttuivat ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen tutkintojen hyväksilukemisen kysymykseen. Kehittämissuunnitelmaan on kirjattu, että tämä pätee myös korkeakoulusektorilta toiselle siirryttäessä, ei ainoastaan ammattikorkeakouluista yliopistoihin siirryttäessä, vaan siis myös sektorilta toiselle. On selvä, että sen täytyy olla yksilökohtaista ja oppilaitosten autonomiaa pitää kunnioittaa, ja ehdottomasti, totta kai, sen on oltava tutkimusvaatimuksiin perustuvaa harkintaa, se ei voi olla mitä hyvänsä. Yliopistojen perusrahoituksen turvaamiseksi työryhmä sitä asiaa mietti. On tarkoitus lakia jatkaa.

Ed. Antvuori puuttui puheessaan siihen, että kehittämissuunnitelmaehdotuksessa ei varhaiskasvatusta ole riittävästi otettu esille. Haluan todeta, että koko koulutusalan suurin uudistus, esiopetus, on toteutumassa eli siinä ovat kysymyksessä ainakin teot eikä sanat.

---

Ed. Soininvaara merkitään läsnä olevaksi.

---

<sup>42</sup> **Leea Hiltunen /skl:** Arvoisa puhemies! Mielestäni koulutuksen ja tutkimuksen haasteet liittyvät hyvin keskeisesti työelämän kehitykseen ja niihin trendeihin, joita työelämässä on nyt ja tulevaisuudessa.

Koulutuksen kehittämiskeskustelussa ja ennen kaikkea suunnittelussa tuleekin huomioida työn määrittely ja se, miten työ muuttuu, mi-

ten opetuksen sisältöä tulee muuttaa työelämän muutokseen liittyen. Yhteiskunnan tehtävä on ennakoita työelämän muutoksia ja tarpeita, ja yhteiskunnan tulee olla sellainen, että koulutusjärjestelmän avulla Suomi pysyy ja kehittyy kilpailukykyisenä kansana, jossa työn avulla luodaan hyvinvoinnillemme jatkuvuutta.

Tällöin on mielestäni kysymys siitä, miten joustavasti voidaan kouluttaa myös uuteen ammattiin ja uuteen osaamiseen. Tänä päivänä työelämässä olevilla on hyvin herkästi tietotaitokadosta kysymys. Se tulee eteen pitkään työssäolelle ikääntyvälle työntekijälle. Koulutus vanhentuu, ja tästä aiheutuu monia puutteita, myös työuupumusta ja tällaisia vaikeuksia. Ei ole mielestäni varaa menettää tänä päivänä yhtään työssäolevaa eikä myöskään työelämän ulkopuolella olevaa ja siksi oli erittäin hyvä kuulla työministerin painopisteviesti siitä, että painopistettä on siirrettävä aikuiskoulutukseen ja aikuiskoulutusta on vahvistettava. Toki me tarvitsemme joustavat koulutusväylät. Kaikkien tasojen laadun tulee olla korkea, ajan tasalla, ja kaikkien tasojen tulee myös olla motivoivia, jolloin on tietysti kysymys opettajien osaamisesta ja myös oppilasryhmistä.

Alueellisesti tarkasteltuna ammattikorkeakoulut ovat lähellä työelämää, elinkeinoelämää, ja siksi on erittäin tärkeää selkiyttää ammattikorkeakoulujen, tiedekorkeakoulujen ja työelämän yhteistyötä.

Vielä, arvoisa puhemies, mikä on tulevaisuuden visio koulutusjärjestelmien rahoituksen suhteen? Mikä on yhteiskunnan ja työnantajien, yritys- ja keskinäinen suhde ja molempien rooli, eli miten nämä seikat tullaan huomioimaan tässä suunnitelmassa?

<sup>43</sup> **Mikko Immonen /vas:** Puhemies! Koulutuksen korkea laatu Suomessa ei ole itsestäänselvyys, ei edes korkeakoulutuksen. Viime vuosina on koulutuksen kenttä laajentunut jatkuvasti, ja tämän suuntauksen on tarkoitus myös jatkaa tulevaisuudessa opetusministeriön linjausten mukaan. Opetusministeriö haluaa korostaa elinikäistä oppimista. Koulutusta järjestettäessä tulisi hyvin tarkkaan kiinnittää huomiota koulutuksen laatuun ja vertailuvuuteen. Pelkkä koulutustarjonnan lisääminen ei tarkoita sitä, että kansa olisi sivistyneempää, jos sisältöä ei suunnitella tarkkaan. Kaikella koulutuksella on oltava tarkoituksensa.



Koulutustarjontaa ovat erilaisten täydennyskoulutusten lisäksi lisänneet myös monenlaiset ammatillista koulutusta antavat yksiköt. Ammattikorkeakoulujen rooli on jatkuvasti kasvanut ja myös keskusteluttanut. Ammattikorkeakouluja tulee ehdottomasti kehittää nimenomaan työelämälähtöisesti, kun taas yliopistoilla tulee säilyttää niiden rooli tieteellistä perustutkimusta tekevinä ja yleissivistävinä opinahjoina.

Työelämä tulee jatkossakin tarvitsemaan sekä käytännön osaajia että niitä, jotka kehittävät sisältöjä. Ammattikorkeakoulujen ja tiedekorkeakoulujen sulautuminen johtaa siihen, että Suomessa on maan kokoon nähden järjetön määrä korkeakouluja, joiden opetuksen sisältö ja taso vaihtelevat laajasti.

Toinen kysymys on ollut opiskeluajkojen pituus erityisesti tiedekorkeakouluissa. Sen sijaan, että opiskeluaikaa rajoitettaisiin lain keinoin, tulisi kiinnittää huomiota opiskelun edellytyksiin ja opintoihin ohjautumiseen. Koulutukseen hakeutuvalla pitää tarjota riittävästi tietoa ja ohjausta, jotta hän osaa hakeutua itseään kiinnostavalle alalle. Tyhjäkäynti tulee valtiolle kalliiksi. Myös opiskeluajana annettavan ohjauksen on oltava riittävä ja annettavan opetuksen hyvin järjestetty, jotta valmistuminen olisi mahdollista halutussa ajassa.

Markkinoiden veto tai tilastojen siivoaminen eivät saa olla koulutusta määrääviä tekijöitä. Koulutusta on suunniteltava pitkäjännitteisesti ja otettava huomioon, että talouselämä saattaa muuttaa suuntaansa yllättäenkin eikä koulutusjärjestelyissä ole mahdollisuutta yhtä nopeisiin muutoksiin.

<sup>44</sup> **Susanna Huovinen /sd:** Arvoisa rouva puhemies! Kiinnitän huomiota kahteen asiaan. Ensinnäkin mielestäni kehittämissuunnitelmasta päätettäessä valtioneuvoston pitää kiinnittää vielä erityistä huomiota yliopistojen perusopetuksen turvaamiseen. Tutkintotavoitteiden ja määrärahojen välinen yhteys on arvioitava uudestaan. Ei ole mitään järkeä siinä, että maistereita odotetaan valmistuvaksi pilvin pimein, jos samaan aikaan esimerkiksi yliopistojen graduohjaus on riittämättömän perusrahoituksen vuoksi opiskelijan kannalta täysin hyödytöntä. Liian usein graduvaiheen opiskelija joutuu tyytymään puolituntisiin ohjaustuokioihin, joiden suurin asiassältö on usein häiritsevä hoputus tyylillä: koeta-

pas nyt valmistua, jotta laitoksemme saa tutkintoihin sidotut rahat.

Toinen asia on suunnitelmassa oleva tavoite erikoislukiojärjestelmän siirtämisestä järjestäjille eli kunnille. Tämä esitys tarkoittaa mielestäni käytännössä erikoislukioiden lakkauttamisia. Tämä tulee olennaisesti hankaloittamaan esimerkiksi urheilulukioissa opiskelevien nuorten mahdollisuuksia saada oman lupaavan urheilu-uran lisäksi ylioppilastutkinto suoritettua. Kyllä suomalaiselle yhteiskunnalle olisi mielestäni tärkeää, että nämä nuoret olisivat mahdollisen urheilu-uran jälkeisessä elämässä käytettävissä koulutettuina ja kokeneina kansalaisina.

<sup>45</sup> **Mari Kiviniemi /kesk:** Arvoisa puhemies! Koulutuksen ja tutkimuksen lähivuosien suuntaviivat näyttävät päällisin puolin asiallisilta. Olen kuitenkin samaa mieltä useiden puheenvuoronkäyttäjien kanssa siitä, että kehittämissuunnitelma vaatii vielä hyvin paljon täydentämistä ja yksityiskohtien selkeyttämistä.

Erityisen huolissaan voi olla asetettujen tavoitteiden toteuttamiseksi käytettävissä olevien resurssien vähäisyydestä. Kuntien voimavarat eivät selvästikään ole tuotettaviin koulutuspalveluihin nähden riittävät. Tämä näkyy niin liian suurina ryhmäkokoina, erityisopetuksen puutteena kuin viimeisimpänä esimerkkinä hallituksen esiopetusta koskevassa lainsäädännössä maksutoman kuljetuksen puutteena. Koulutuksellisen tasa-arvon pitää kuitenkin olla aukotonta, mutta koulutuksen perusturvaa ja tasa-arvoa sekä saatu vuutta heikennetään näköjään myös ensi vuonna. Lipposen hallituksella on tässä suhteessa paljon parantamisen varaa.

Kehittämissuunnitelmassa esitetään muun muassa yo-kirjoitusten valinnaisuuden lisäämistä kaikissa kouluissa käynnissä olevan rakennekokeilun mukaisesti. Kannatan tämän kokeilun laajentamista koko maahan. Lukiolaiset voivat sen myötä motiivoidummin valita kirjoittamansa aineen. Kokemukset kokeilusta myös osoittavat, ettei valinnaisuus vähennä dramaattisesti esimerkiksi ruotsin kielen kirjoittamista, ja lisäksi matematiikan suosio kirjoitettavana aineena on kasvanut. Matematiikan ja luonnontieteiden osaamisen tasosta ollaan syystä huolissaan. Yo-tutkintouudistus parantaisi osaltaan tilannetta, mutta niitä erityisiä toimenpiteitä tarvitaan kyllä nimenomaan peruskoulussa.

Valinnaisuuden lisääminen niin yo-tutkinnossa kuin läpikäyvästi kaikilla koulutuksen tasoilla asettaa entistä suuremmat haasteet myös opintojen ohjaukselle. Tähän pitäisi kehittämissuunnitelmassakin kiinnittää paljon suurempi huomio. Oppilaille ja opiskelijoille on tarjottava nykyistä huomattavasti parempaa neuvontaa ja opintojen ohjausta. Suunnitelmassa mainittu elinikäisen oppimisen Internet-sivusto ei tätä tarvetta yksistään täytä, vaan saatavilla olevan infon lisäksi tarvitaan myös mahdollisuus käydä tietoja läpi asiantuntevan henkilön kanssa. Esimerkiksi yliopistoissa näin pystyttäisiin varmasti vaikuttamaan opiskeluaikojen lyhenemiseen.

**46 Pentti Tiisanen /vas:** Arvoisa rouva puhemies! Suomalaisesta mallista, kaikkien kansalaisten mahdollisimman hyvästä ja tehokkaasta tavasta saada perusopetusta ja päästä myös jatko-opetuksen piiriin, on tullut edellytys Suomen selviytymiselle. Nyt tämä kohtuullisen hyvä tilanne on kuitenkin uhanalainen. Taloudelliset esteet ovat tulossa tälle demokraattiselle koulutusjärjestelmälle yhä haastavammiksi.

Yhteiskunnan kokonaistilanteesta, meidän aikuisten maailmasta, kertoo toisaalta paljon se, että yksi koulujen tärkeimmistä toimintatehtävistä on taistelu huumeita ja niiden käyttöä vastaan. Kotien ohella koulut ovatkin tässä avainasemassa. Opettajia on tässä tuettava. Erityisesti kouluterveydenhuollon toimintaedellytykset on varmistettava. Kuntien suorittama kulujen leikkaaminen pieniä kouluja yhdistämällä tai niiden toimintoja lopettamalla on valitettavasti toiminut tätä tarkoitusta vastaan.

Suomeen on perustettu osaamiskeskusten verkosto. Tämän verkoston sisällä on syytä vahvistaa tiedekorkeakoulujen ja ammattikorkeakoulujen yhteistyötä ja synergiaa. Suomella on pääomaa, mutta meillä on myös käsi ja käden taidot. Niitä molempia eteenpäin viemällä, sekä osaamista että käden taitoja, on hyvä mennä eteenpäin myös tulevaisuudessa.

**47 Pertti Hemmilä /kok:** Arvoisa puhemies! Kaikkien kansalaisten tasapuolinen kohtelu on kirjattu hallitusohjelmaan, ja se toistuu koulutuksen kehittämissuunnitelmassa tavoitteena ylläpitää riittävä kouluverkko myös maaseudulla. Maan kaikkia alueita tasapuolisesti hyödyttävä tieto ja osaaminen turvataan vahvistamalla suur-

ten kasvukeskusten lisäksi myös alueellisten keskusten koulutustarjontaa ja innovatiivisuutta.

Koulutuksen kehittämiseen liittyy lähivuosina kaikkia kouluasteita koskien ajatus oppimisen opettelusta, jonka avulla saavutetaan kyky elinikäiseen oppimiseen. Tätä tavoitetta tukevat sekä varhaiskasvatukseen liittyvä esiopetusudistus että toisaalta ammatillisen koulutuksen tuominen lähemmäs käytäntöä. Samalla kun taito omaksua asioita kasvaa, kasvaa myös sitoutuminen ja mielenkiinto opiskeluun. Ylioppilastutkintoon tähtäävää lukio-opiskelua ei kuitenkaan ole syytä muuttaa ammatillisten aineiden suuntaan, vaan toisen asteen koulutuksessa on edettävä erottaen toisistaan ammatilliset opinnot ja lukio-opetus. Opetuksen tason pitää vastata kansainvälistymisen ja tietoyhteiskunnan mukanaan tuomia haasteita, ja opettajille tulee antaa valmiuksia uudenlaisiin oppimismenetelmiin, ja heidän osaamistasonsa on oltava riittävä.

Nykyisin noin 7–8 prosenttia oppilaista ei jatka koulunkäyntiä peruskoulun jälkeen, ja opintonsa keskeyttäneiden määrä on kasvussa. Kehittämällä oppimismenetelmiä ja tehostamalla oppilaanohjausta voidaan lisätä koulutuksen kiinnostavuutta.

Arvoisa puhemies! Suomen tavoitteena on olla sivistyskansa, jonka koko väestön osaamistaso on korkea. Jokaiselle peruskoulunsa päättävälle nuorelle on tarjottava hänen taipumuksiaan ja kykyjään vastaava jatko-opiskelupaikka, joka motivoi hänet hankkimaan ammattiin johtavan koulutuksen ja sijoittumaan myöhemmin työelämään.

**48 Marja Tiura /kok:** Arvoisa puhemies! Keskustelun aloite opetusministeriössä valmisteilla olevasta kehittämissuunnitelmasta on mielestäni aiheellinen. Kehittämissuunnitelmaversiossa todetaan ansiokkaasti, että suomalainen korkeakoulujärjestelmä koostuu kahdesta toisiaan täydentävästä sektorista, ammattikorkeakoulusta ja yliopistosta. Samoin kehittämissuunnitelmaversiossa korostetaan toisen asteen osalta ammatillisen koulutuksen ja yleissivistävän koulutuksen erilaisia tehtäviä. Käytännön toimenpiteet näytävät tämän periaatteen vastaisilta. Versiossa esitetään korkeakoulujärjestelmän kohdalla, että aiemmasta tutkinnosta hyväksi luettaisiin noin puolet siirryttäessä samalla alalla sektorilta toiselle. Toisen asteen koulutuksen kohdalla puolestaan halutaan siirtää tuntijakopäätökset pai-



kalliselle tasolle ja helpottaa ammatillista tutkintoa suorittavien kynnystä suorittaa ylioppilastutkinto.

Tutkintojen hyväksilukemisessa on vältettävä määrällisiä normistoja, joilla ei pystytä arvioimaan koulutuksen sisällöllisten tavoitteiden toteutumista. Mielestäni on tutkinnon myöntäjän asia, kuinka paljon aikaisemmin suoritettu tutkinnosta katsotaan hyväksiluettavaksi uuteen tutkintoon, ei suinkaan puolet, kuten kehittämissuunnitelmaversiossa linjataan, vaan asiaa on tarkasteltava sisältö- ja tutkintokohtaisesti. Tutkintojen sisältöä tulee painottaa.

Asia, johon haluaisin myös kiinnittää huomiota, on eri kouluasteiden yrittäjäyyskasvatus. Valmistuvien opiskelijoiden olisi mielestäni mutkatomammin löydettävä tiensä työelämään, ja tässä kohdassa nousee esiin eri oppilaitosten ja yritysten yhteistyö. Opetusministeriössä on viime vuoden lopulla valmistunut raportti siitä, kuinka yrittäjäyyskasvatus tulisi huomioida paremmin koulutusjärjestelmässämme, mutta raportin tulokset on ohitettu kehittämissuunnitelmassa lähes täysin.

<sup>49</sup> **Ossi Korteniemi /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Opetusministeriön laatima ehdotus koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelmaksi on minusta monipuolinen ja linjakas. Linjanvedot ovat minusta oikeita. Nostan suunnitelmasta esille muutaman asian.

Jo elinikäisen oppimisen periaate asettaa vaatimuksen riittävien voimavarojen suuntaamiseksi koulutuksen kaikille asteille, esiopetukseen, perusopetukseen, lukioon, ammatilliseen koulutukseen, korkeakouluopetukseen ja myös aikuis-koulutukseen. Koulutukseen suunnattavia taloudellisia voimavaroja tulee pikaisesti lisätä. Valittavasti nyt ajankohtainen esiopetuskin näyttää alkavan liian pienin resurssein. Osaamisen ja koulutuksen korkea taso ja hyvä yleissivistys ovat pohjana Suomen menestykselle ja kilpailukyvyllä sekä kehittymiselle sivistyskansana. Jokaisella suomalaisella tulee olla oikeus laadukaaseen opetukseen asuinpaikasta riippumatta.

On hyvä, että suunnitelmassa halutaan turvata myös pienten lukiodien asema. On syytä muistaa, että monilla paikkakunnilla lukio on ainoa toisen asteen koulu. Siksi se on erityisen tärkeä tällaisilla paikkakunnilla.

Ammatillinen koulutus on keskittynyt erittäin voimakkaasti tällä vuosikymmenellä. Minusta maaseudun harvaan asutuilla alueilla tulisi olla myös tulevaisuudessa tarjolla ammatillista koulutusta, esimerkiksi suurten kouluyksikköjen sivutoimipisteinä. Luonnollisesti koulutustarjonta tulee suhteuttaa väkimäärään.

Opintotukijärjestelmässä on epäkohtia. Toivottavasti nyt vireillä olevaa esitystä opiskelijoiden asumistukijärjestelmästä voidaan eduskuntakäsittelyssä korjata opiskelijajärjestöjen toivomalla tavalla. On järkevämpää tukea opiskelua opintotukijärjestelmällä eikä paikata sen puutteita toimeentulotuella.

---

Puhetta on ryhtynyt johtamaan toinen varapuhemies Mikkola.

---

<sup>50</sup> **Lasse Virén /kok:** Arvoisa puhemies! Koulutuksen kehittämissuunnitelmaluonnoksessa esitetään lukion tuntijakopäätöstä täydennettäväksi siten, että nykyiset erityisen tehtävän luvat ja muun muassa nuorisoasteen kokeiluluvat voidaan pääsääntöisesti korvata koulutuksen järjestäjän päätöksellä. Tämä käytännössä merkitsisi erityislukioiden lakkauttamista.

Urheilulukioita on kaksitoista, joissa opiskelee 1 600 nuorta urheilijaa 40:stä eri urheilulajista. Urheilulukiodien saama valtion erityisavustus on vuositasona 6 miljoonaa markkaa. Urheilulukioissa nuorella on mahdollisuus suorittaa samanaikaisesti lukion oppimäärä ja urheilla omien tavoitteidensa mukaisesti. Erityinen valtionapu on mahdollista kehittämissuunnitelman kaavailemaa sivistystarpeiden yhdistämistä yhteiskunnan ja työelämän tarpeisiin.

Taiteen perusopetuksen kaltaista korvaavaa opetusjärjestelmää liikuntakulttuurissa ei ole. Suhteellisen pienellä valtion avustuksella on voitu antaa mahdollisuus nuorille valmentautua huipputason urheilijoiksi yleissivistävän koulutuksen ohella. Näin urheilullisesti lahjakkaat nuoret saavat tasavertaisen mahdollisuuden toisen ammatin hankkimiseksi urheilu-uran ohella.

Urheilulukiojärjestelmä on edesauttanut urheilijoiden kouluttamista ja ehkäissyt koulutuksen keskeyttämistä. Urheilu-ura on vaativaa nuorille jo yksistään ajankäytön suhteen. Siksi nuo-

ria urheilijoita ei saa asettaa tilanteeseen, jossa he joutuvat valitsemaan koulun ja urheilun välillä. Sen sijaan on tuettava koulutus- ja urheilu-uran mahdollisimman joustavaa yhteensovittamista. Urheilu tulee osalla jatkoon pyrkivistä olemaan ammatti. Siksi on muistettava, että urheilu-uraan valmentautuminen opiskelun ohella on samalla tehokasta työharjoittelua. Tämä vastaa sitä kehittämissuunnitelman tavoitetta, jonka mukaisesti lukio-opiskelijoita kannustetaan hankkimaan entistä aktiivisemmin työelämä tietoutta ja valmiuksia.

<sup>51</sup> **Arto Seppälä /sd:** Arvoisa puhemies! On hyvä, että tällainen laajempi visionäärinen kehittämissuunnitelma on tehty. Yhteiskunta on muutoksen kourissa, ja koulutuksen olisi pystyttävä vastaamaan muutoksen vaatimuksiin mahdollisimman pian. Koulutuksen kehittäminen ja suunnittelu näyttävät keskittyvän korkeakoulujärjestelmään ja ennen kaikkea ammattikorkeakouluihin.

Kehittämissuunnitelman mukaan lähivuosien aikana on pyrkimyksenä kasvattaa korkeakoulujärjestelmän kautta koulutettavien määrä 70 prosenttiin. Tämä ei ole mielestäni järkevää. Korkeakoulujärjestelmän kautta koulutetaan ihmisiä esimiesasemaan. Epäilen, ettei kaikille ole mahdollista järjestää koulutusta vastaavaa työtä. Suomalaisen sivistystaso kenties kasvaa. Seurauksena vain voi olla joukko ylikoulutettuja duunareita, jotka ovat onnettomia työssään.

Ammatillinen koulutus näyttää häviävän takalalle kaikessa suunnittelussa. Sivistystä pyritään luomaan kouluttamalla liikaa korkeakoulutettuja. Eikö ammatillisen koulutuksen kautta voida saada sivistystä? Ammatillisen koulutuksen arvostusta on lisättävä, kuten mainitaan myös kehityssuunnitelmassa. Tätä arvostusta tulisi kehittää jo peruskoulusta alkaen. Ihmiset ovat erilaisia: toisilta sujuu matematiikka, toisilta taas käden taidot. Näitä eri lahjoja olisi myös osattava tukea peruskoulussa, jotta jokainen tuntisi olevansa tärkeä sillä osa-alueella, jonka hallitsee.

Nykyisin ammatillinen koulutus merkitsee liian usein paikalle jäämistä tai hylkääntymistä paremmista opinahjoista. Tieteellinen koulutus ei kuitenkaan edes sovi kaikille. Ammatillista koulutusta tulisi kehittää muun koulutuksen rinnalla. Sen kautta tulisi olla paremmat mahdollisuudet jatkaa opiskelua muun muassa ammatikorkeakoulussa. Jatko-opiskelumahdollisuuksien tur-

vaamiseksi olisi löydettävä joustavuutta eri opin-  
toaineiden korvattavuudessa. Tämäkin vaatii rin-  
nackaista, ei kilpailevaa koulutusasteiden kehit-  
tämistä.

Harjoittelujärjestelmät ovat tärkeässä osassa ammatillisessa koulutuksessa. Monet taidot opi-  
taan käytännössä. Harjoittelupaikkojen tulisikin  
olla laadukkaita. Laadukkaat ja kansainväliset  
harjoittelujärjestelmät lisäävät liikkuvuutta opis-  
kelussa.

<sup>52</sup> **Klaus Hellberg /sd:** Arvoisa herra puhe-  
mies! Suomalaisen koulutusjärjestelmän perus-  
teena on ollut ja on myös tulevaisuudessa oltava  
koulutuksen tasa-arvo. Tavoitteena on aina olta-  
va tasa-arvoisen ja laadukkaan perusopetuksen  
mahdollistaminen. Mielestäni on valitettavaa,  
että samanaikaisesti, kun nyt kielilakitoimikunta  
tekee työtään uuden kielilain puitteissa, tehdään  
esitys ruotsin kielen vapaaehtoistamisesta yliop-  
pilaskirjoituksissa. Se on osoitus siitä, että tingi-  
tään yleissivistyksestä, tai osoitus siitä, ettei enää  
pidetä Suomea aidosti kaksikielisenä maana. Va-  
paaehtoisuuden kimmellyksessä luodaan usein  
vain mahdollisuudet niille lapsille, joiden van-  
hemmilla on resursseja lastensa ohjaamiseen tu-  
levaisuuden kultaiselle tielle. Huonompioisaiset  
syrjäytyvät. Pedagogisesti voisi olla viisaampaa  
aientaa toisen kotimaisen kielen opiskelua ala-  
asteen alaluokille, eli ei aloiteta silloin kun murk-  
kuikā on pahimmillaan, vaan silloin, kun lapsi on  
iloisesti motivoitunut oppimaan.

Pelkään, että sinä päivänä, jolloin toinen koti-  
mainen kieli julistetaan ylioppilaskirjoituksissa  
vapaaehtoiseksi, aloitetaan kierros noidankehästä,  
joka uhkaa lopettaa maamme kaksikielisyyden.  
Sen jälkeen, kun toinen kotimainen kieli olisi  
vapaaehtoistettu ylioppilaskirjoituksissa, on  
vaikea vaatia virkamiehiltä taitoja toisessa koti-  
maisessa kielessä. Käytännössä voidaan sanoa,  
ettei virkamiesten rekrytointia voida rajoittaa  
vain sellaiseen pieneen kielistä kiinnostuneeseen  
ryhmään, joka on ylioppilaskirjoituksissa sattumalta  
valinnut ruotsin. Nykyinen opetussysteemi ei johda  
siihen, että olisi tarpeeksi ruotsin kielen taitoisia  
virkamiehiä tai esimerkiksi sairaanhoitohenkilöstöön  
kuuluvia. Opetussysteemiä ja motivoitumista ei kuitenkaan  
paranneta poistamalla toinen kotimainen kieli  
ylioppilaskirjoituksista. Tähän tarvitaan muita toimenpiteitä,  
esimerkiksi toisen kotimaisen kielen aientamisen  
ala-asteen alaluokille.

<sup>53</sup> **Jussi Ranta /sd:** Herra puhemies! Yleisten sivistys- ja tiedepoliittisten tavoitteiden ohella koulutuksella ja tutkimuksella on mitä ilmeisimmin merkittävä vaikutus maamme taloudelliseen kehitykseen sekä keskeinen vaikutus aluekehitykseen.

Globalisaatio ja toisaalta Itämeren alueen kehitys vaikuttavat Suomen aluerakenteeseen. Eteläisimmistä Suomesta, pääkaupunkiseudusta, muodostuu voimakas suurtalousalue. Maan muissa osissa kasvu tapahtuu muutamassa keskuksessa, joita olisi myös vahvistettava, verkotettava, ja joiden määrää olisi pystyttävä lisäämään. Tällöin aluekehitys ei enää rajautuisi maantieteellisesti vaan tapahtuisi koko maata kattavissa verkoissa.

Elinkeinorakenteen muutos on kourinut ankaraasti Itä- ja Kaakkois-Suomea. Itä-Suomen yliopistot ovat viime vuosina entistä selkeämmin toimineet talousalueensa kehityksen vahvistajina. Lappeenrannan teknillinen korkeakoulu on teollisuuden yliopisto, joka monipuolistuu tutkimustoimintansa vaikutuksesta. Kuopion yliopistosta on kehittynyt merkittävä terveys-, bio- ja ympäristötieteiden keskus. Joensuun yliopisto on merkittävä ahjo metsä- ja luonnontieteissä. Itä-Suomen yliopistoissa ovat edustettuina aluekehityksen kannalta merkittävät alat: tekniikka ja talous, bioteknologia sekä ympäristötieteet. Itä-Suomen yliopistot kaipaivat ennen kaikkea vahvistusta kaupallisessa koulutuksessa, mukaan lukien Venäjän kaupan ja kauppapolitiikan käytännön sekä jatkuvasti muuttuvan toiminnallisen rakenteen. Tietotekniikkaa puolestaan on lisättävä kunkin yliopiston sovellutusalueille.

Suomessa harjoitetulla koulutuksella ja innovaatiopolitiikalla on saavutettu varsin hyviä tuloksia. Myös aluekehityksen on oltava kestävää kehitystä; koulutus ja kunnolliset työn tulokset kestävät.

<sup>54</sup> **Irina Krohn /vihr:** Arvoisa puhemies! Kaille lapsiperheille kotiin jaettavassa leluluettelossa tänä vuonna on eräs uudistus. Jos tutkitte Barbien kotia, niin kaikkien Barbien kodissa on tänä vuonna pc, siis kotitietokone. Minä tästä suunnattomasti ilahduin mutta ajattelin, että taas käy niin, että markkinavetoinen yhteiskunta taistelee, kuten aikaisemminkin, voimakkaammin sukupuolisidonnaista ja segregatiota vastaan kuin me julkisen vallan alueella. Toivon, että ed. Haataisen tuomat näkökulmat vielä tässä

fiiläusvaiheessa tulevat esille. Täytyy sanoa, että tunne on välillä kuin olisi herättäjäkokouksessa. Aina, kun ed. Markkulan puheenvuoron kuulen, niin tulee sellainen olo, että tässä uskovaiset todistavat vuoron perään. Täytyy sanoa, että se ilahduttaa minua ihan suunnattomasti. Kyllä tässä maailma edistyy.

Kesussa on paljon hyvää, mutta muutamaan kohtaan kiinnittäisin huomiota. On huippuhyvä, että panostamme kulttuuriteollisuuteen, sisältötuotantoon, mutta tässä ohjelmaluonnoksessa se on hyvin ammattikorkeakoulujohtoista. Meidän ei pidä unohtaa taideyliopistoja. Koska meillä on kuitenkin tietotekniikka, software tai hardware, kehittynyt yliopistojohtoisesti, niin en ymmärrä, miksei myös sisältötuotanto kehittyisi samalla metodilla. Tässä on valittu erilainen linjaus. Samoin tietotekniikkapainotuksessa en usko enää siihen, että lisätään vain tietotekniikkapaikkoja, vaan ne pitää integroida olemassa oleviin asioihin. Olen kuullut, että Helsingin ammattikorkeakoulussa on linja nimeltä sosiaalityö ja tietotekniikka. Tämän kaltaiset ratkaisut ovat tulevaisuuden keinoja integroida osaaminen paremmin yhteiskuntaan.

Viimeiseksi haluan kiinnittää huomiota siihen, että en itse ole rakennekokeilun lopettamisen aikaistamisen kannalla, sillä pelkään, että teemme juuri karhunpalveluksen niille lapsille, joita yritämme auttaa, koska virkamiehiltä kuitenkin vaaditaan kaksikielisyyttä.

<sup>55</sup> **Anneli Jäätteenmäki /kesk:** Arvoisa puhemies! Lyhyesti kaksi asiaa. Opetusministeriö aikoo muuttaa valtakunnallisen erikoislukioitehtävän saaneiden lukioiden asemaa. Suomessa on hyviä taide-, musiikki-, urheilu- ja monia muita erityislukioita. Toivoisin, että niiden asema turvattaisiin tulevaisuudessa. Opetusministeriön kaavailu vaarantaa erityisesti urheilulukioiden asemaa. Kuten ed. Virén aikaisemmin toi esille, minäkin toivoisin, että urheilulukioiden asema säilytettäisiin niin, että tulevat huippu-urheilijat saisivat myös valmennusta yleissivistävään opetukseen ja ammatin mahdollisuuden.

Toinen asia, arvoisa puhemies, johon haluan kiinnittää huomiota, on ammattikorkeakoulujen asema ja niiden tulevat kehittämishaasteet. Ammattikorkeakoulut ovat merkittäviä innovaatiojärjestelmän kehittämisyksiköitä, ja varsinkin pääkaupunkiseudun ulkopuolella. Toivon, että näiden asema turvataan ja opiskelijamäärän tasa-

painoinen alueellinen kehittäminen myös tulevana vuosina taataan.

<sup>56</sup> **Pia Viitanen /sd:** Arvoisa herra puhemies! Tärkeää kesussa on sen henki siitä, että sivistys kuuluu kaikille. Tulevaisuuden keskeisin tasa-arvohaaste on osaamisen jakaminen niin, että me estämme tiedollisen syrjäytymisen. Vastaus haasteeseen löytyy koulutuksesta. Tärkeitä ovat muun muassa oikeus maksuttomaan opetukseen kaikilla asteilla, oppilaitosten voimavarat, kirjastot, kansalaisopistot ja ylipäättään ihmisten oikeus oppimiseen. Pidän tärkeänä ja hyvänä kesussa esitettyä tavoitetta siitä, että kaikille peruskoulun päättäneille taataan jatkokoulutuspaikka. Mielestäni tämä tulisi saattaa jokaisen nuoren subjektiiviseksi oikeudeksi. Olemmehan nimittäin luoneet eräänlaisen subjektiivisen velvollisuudenkin koulutukseen alle 25-vuotiaille työmarkkinatukiratkaisujen yhteydessä.

Kesun mukaan sivistykseen kuuluvat laajasti muun muassa kyky toimia yhteiskunnan jäsenenä, vuorovaikutustaidot sekä kyky toimia demokraattisessa yhteiskunnassa. On erittäin tärkeää, että koulutus tässä putkitutkintojen ja loputtoman kilpailun maailmassa valmentaa ihmistä näihin taitoihin sekä myös kriittiseen ajatteluun, kyseenalaistamiseen, luovuteen ja olennaisen tiedon erottamiseen.

Kuten on todettu, ovat korkea osaaminen, tietotekniikka ja korkea teknologia eittämättä Suomen kilpailuvaltteja. Kuitenkaan ei saa unohtua, että aivan yhtä tärkeää on samalla satsata tähän pehmeämpään puoleen, yhteiskunnan ymmärtämiseen, henkisiin ja sosiaalisiin taitoihin. Esimerkiksi me tamperelaiset sivistysvaliokunnan jäsenet saimme juuri huolestuneita viestejä yliopistomme humanistisen tiedekunnan väeltä siitä, että laman jälkeiset resurssit ovat vähissä niin henkilöstön kuin rahoituksenkin osalta.

Jotta kesun periaatteet koulutuksen tasa-arvosta eivät jäisi fraaseiksi, on taloudelliset voimavarat turvattava kaikille tasoille. Kaikki hyvä maksaa, ja tämä meidän on ymmärrettävä. Pidän tähdellisenä kesuun kirjattua periaatetta siitä, että koulutuksen yksikköhinnat tarkistetaan vastaamaan todellista kustannuskehitystä vuonna 2001.

Puhemies! Opintososiaalisiin kirjauksiin en puutu tässä yhteydessä, koska niihin palataan piakkoin asumislisäratkaisun myötä. Toteanpa vain, että toivottavasti voimme piakkoin korjata kesun kirjauksen prosenteista.

<sup>57</sup> **Erkki Pulliainen /vihr:** Arvoisa puhemies! Minäkin kiinnitän huomiota kahteen asiaan.

Arvoisa opetusministeri totesi, että yliopistoissa on tavoitteena hyvä perusopetus. Arvoisa ministeri, minä väitän, että vuonna 2010 tilanne on katastrofaalinen, mikä johtuu siitä, että nykyinen määrärahopolitiikka on johtanut siihen, että yhä harvempi yliopiston opettaja on aktiivisesti mukana tutkimustyössä, hankkimassa up to date -tietoutta alansa kehityksestä. Tämä on täydellistä lehtorisoitumista, ja se on katastrofaalista.

Arvoisa puhemies! Toinen asia lyhyesti on se, että yliopistoyksiköiden siirtoaikakausi on arvomattomasti ohi. Uusia yliopistoyksiköitä voidaan toki perustaa mihinkä tahansa, jos se on taroituksenmukaista, mutta siirtoaikakausi on ohi juuri siitä syystä, että synergiaedut ovat kaikkein eniten avainasemassa. Mikä koskee eläinlääketieteellistä korkeakoulua, niin EU-aikakausi on tuonut mukanaan juuri sen, että tarvitaan enemmän terveydenhuoltoa kuin sairaanhoitoa. Tämä tarkoittaa, että se synergia on saatavissa vain pääkaupunkiseudulta, eli muuttakaa ihmeellää aatoksia.

<sup>58</sup> **Mirja Ryyänen /kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Synergiaedut ovat avainasemassa eläinlääketieteellisen suhteen, olen siitä samaa mieltä ed. Pulliaisen kanssa. Minusta pitäisi nyt täysin kiihottomasti selvittää se, mitä eläinlääketieteellisen tiedekunnan kehittämisessä pidetään tulevaisuudessa tärkeänä. Kyllä Kuopion puolesta sijoituspaikkana voi esittää erittäin vahvoja tiedepoliittisia perusteluja, eikä vain leimata sitä, niin kuin täällä on tehty, aluepoliittiseksi toimeksi. Kuopiossahan on juuri se yhteistyöverkosto, jolla on merkitystä modernin eläinlääketieteen kehittämisessä, joka liittyy erittäin vahvasti elinympäristö-, terveys- ja elintarviketutkimukseen ja biotekniikkaan, joka on kaiken tämän keskiössä. Tätä tutkimustahan eläinlääketieteen pitäisi juuri läheisessä yhteistyössä pystyä hyödyntämään. Nämä mahdollisuudet sille Kuopiossa avautuvat, ja siksi tätä vaihtoehtoa on minusta vakavasti pohdittava, niin kuin ministeri aivan oikein teki.

<sup>59</sup> **Antti Rantakangas /kesk:** Arvoisa herra puhemies! Osaaminen on asetettu kaikkien maakuntien kehittämissuunnitelmissa tärkeimmäksi voimavaraksi ja lähtökohdaksi.

Toinen tärkeä lähtökohta on yrittäjyyden edellytysten vahvistaminen, uusien yritysten perustaminen ja olemassa olevien yritysten kasvun turvaaminen.

Hiljattain julkaistu 10 maan vertailututkimus yrittäjyyspotentiaalin kiinnostavuudesta oli Suomen kannalta hälyttävä ja huono. Suomi sijoittui tässä tutkimuksessa viimeiseksi. Erityisen heikko kiinnostus ilmeni korkeakouluopiskelijoilla yrittäjyyteen. Hallitus on ollut mielestäni tässä kysymyksessä välinpitämätön ja toimeton. Nyt tarvittaisiin useiden hallinnonalojen yhteistyötä yrittäjyyden esteiden poistamiseksi. Opetusministeriö ja opetusviranomaiset ovat tässä tärkeässä osassa. Muun muassa yrittäjyyskasvatuksen ja työelämän tuntemuksen osalta näitä tulisi lisätä kaikilla koulutuksen tasoilla.

Arvoisa puhemies! Toisen asteen koulutuksen ja ammattikorkeakoulutuksen rahoitus kanavoituu oppilaskohtaisina valtionosuuksina. Tämä on puolestaan johtanut siihen, että pienet oppilaitokset ovat tilanteessa, jossa niille ei käytännössä jää rahaa kehittämiseen ja uudistamiseen, ja se on johtamassa entistä keskittyneempään oppilaitosrakenneeseen. Jatkossa tulisi pienempiä oppilaitoksia vahvistaa määrätietoisesti siirtämällä niin sanottujen kasvualojen opetuslinjoja kasvukeskusten ulkopuolelle ja tällä tavalla elin-kelpoistaa myös pienempiä oppilaitoksia.

Myös ammatillisen aikuiskoulutuksen määrärahojen leikkauksista tulisi luopua. Jatkossa näiden oppilaitosten, ammatillisten oppilaitosten ja ammattikorkeakouluyksiköiden, tulisi olla entistä kiinteämmin mukana kunkin seutukunnan kehittämistyössä toteuttamassa seutukuntien elinkeinostrategiaa ja elinkeinojen kehittämistä.

Koulutuksen eräänä keskeisenä tavoitteena tulee olla yrittäjyyden ja yritystoiminnan edistäminen. Yrittäjyys lähtee yhteiskunnan ja ihmisten asenteista. Suomessa järjestettävän opetuksen tulisi nykyistä enemmän kannustaa omatoimisuuteen ja huomioida oppilaiden yksilöllisyys. Yrittäjyyskasvatuksen osuutta koulutuksessa tulee korostaa. Tavoitteena tulisi olla se, että annetaan koulussa perusvalmiudet yrittäjyyteen ja itsenäisen ammatin harjoittamiseen. Yrittäjyysshenkityden kehittäminen tulisi aloittaa jo varhain lapsuudessa, ja sen tulisi kestää läpi koko koulutusjärjestelmän. Kysymys on ennen kaikkea tiettyjen yrittäjäpiirteiden vahvistamisesta ja tukemisesta lapsen ja nuoren kehityksessä.

Nuorelle tulee antaa valmiudet harkita yrittäjyyttä yhtenä ammatillisena vaihtoehtona. Koulutuksen sisältö pitää saada vastaamaan yrityselämän muuttuvia tarpeita ja tätä kautta luoda koulutusjärjestelmästä mahdollisimman joustava ja työelämää vastaava järjestelmä. Ammatillisen koulutuksen arvostuksen lisäämisen toimenpiteisiin tulisi ryhtyä mahdollisimman nopeasti, jotta suurten ikäluokkien vähitellen siirtyessä eläkkeelle ei Suomeen tulisi suuri työvoimapula toisen asteen koulutuksen ihmisistä. Myös oppisopimuskoulutuksen merkitystä ammatillisena koulutusmuotona tulee entisestään kehittää.

---

Ed. Takkula merkitään läsnä olevaksi.

---

<sup>60</sup> **Esko Kurvinen /kok:** Arvoisa herra puhemies! Nykyisen hallituksen hallitusohjelmassa korostetaan aivan oikein Suomen tulevaisuuden riippuvuutta osaamisesta sekä kyvystä hyödyntää osaamista ja luoda uusia innovaatioita. Korkeakaan osaaminen ei takaa osaamisen säilymistä kilpailukykyisenä ilman jatkuvaa uuden opiskelua. Valtioiden ja eri alueiden välinen keskeinen kilpailu tullaankin käymään osaamisessa ja oppimisessa. Kysymys on ennen kaikkea erityisesti vanhempien ikäluokkien sopeutumisesta työelämän muuttuviin olosuhteisiin. Heidän koulutukseensa ja sitä kautta mahdollisuuteen jatkaa työssä eläkeikään saakka on panostettava.

<sup>61</sup> **Säde Tahvanainen /sd:** Arvoisa puhemies! Koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelmassa linjataan uutta ja vanhaa. Uutta on se, että suunnitelma sisältää aikaisempaa huomattavan paljon enemmän toimenpiteitä syrjäytymisen ehkäisemiseksi sekä tasa-arvoisen koulutuksen turvaamiseksi, ja yksi esityksen sisällöistä tältä osin on perusopetuksen yksikköhintojen nostaminen.

Runsaan miljardin maksava lisäsatsaus on välttämätön. Peruskoulu tarvitsee lisää voimavaroja. Peruskouluissamme on rappeutumisen ja eriarvoistumisen merkkejä, ja muun muassa siksi valtioneuvoston on hyväksyttävä opetusministerin kehittämissuunnitelmaan esittämä yksikköhintojen korotus. Tämä on osoitettu erityisesti

valtiovarainministeriöön: alkää punakynätkö tätä asiaa!

Laman jäljiltä opetuksen ryhmäkoot ovat monin paikoin suuria, tukiovetuksesta on tingitty ja erityisopetusta vähennetty. Kuntien tiukat budjetit eivät ole sallineet myöskään henkilöstön lisäämistä tai riittävää lisäkoulutusta. Nyt on aika helpottaa tilannetta. Tulevaisuussatsauksia on laajennettava lisäämällä voimavaroja muuhunkin kuin huippututkimukseen.

Pelkkä teknologian ja tutkimuksen määrärahojen lisäys ei siis enää riitä ylläpitämään riittävän korkeatasoista koulutusta. Peruskoulu, toinen aste ja yliopistojen perusopetus tulevat rappeutumaan, ellei niistä nyt pidetä huolta. Tämän todistaa jo se, että kaikkiin opettajankoulutusohjelmiin ei ole hakeutunut riittävästi henkilöitä eli aloituspaikkoja on tyhjillään. Nyt on kohdistettava satsauksia tulevaisuuteen, lapsiin ja nuoriin.

<sup>62</sup> **Jyri Häkämies /kok:** Arvoisa puhemies! Vastikään julkistettiin kansainvälinen tutkimus, jossa vertailtiin kymmenen eri maan kansalaisten halukkuutta ryhtyä yrittäjiksi. Suomella oli epäedullinen kunnia olla peränpitäjä. Suomessa siis halukkuus ryhtyä yrittäjäksi ei ole kurssissa. On aivan selvä, että yrittäjyysilmapiiiriin vaikuttavat yleinen taloudellinen tilanne ja porkkanat, joita yrittäminen tarjoaa. Tältä osin meillä on siis vielä tehtävää.

Selvää myös on, että yrittäjäksi ryhtyminen edellyttää monia tietoja ja taitoja eli koulutusta ja työelämän kautta saavutettua kokemusta. Mutta myös sillä on merkitystä, millainen kuva yrittäjyydestä tarjotaan eri vaiheissa koulutusjärjestelmämme. Tutkimustietojen mukaan erityisesti nuorten käsityksiä yrittäjyydestä sävyttävät erilaiset pelot yrittämiseen liittyvistä riskeistä. Ilahduttavaa kuitenkin on, että yrittäjäksi ryhtymisen halu on nousemassa nimenomaan nuorten keskuudessa. Tätä halua ei tule hukata.

Suomessa pk-yritysten työllistävä vaikutus on hieman yli 20 prosenttia, kun se muissa Euroopan maissa on keskimäärin yli 40 prosenttia. Vanha fraasi on, että tulevaisuuden työpaikat syntyvät nimenomaan pk-yrityksiin.

Opetusministeriön kehittämissuunnitelmassa ovat yrittäjyyskoulutus ja -kasvatus jääneet liian vähälle huomiolle. Kysymys on isosta asiasta, siitä, millä tavoin eri-ikäisiä voidaan kasvattaa yrittäjyyteen, tarjota tietoja ja kokemuksia yrittä-

misen mahdollisuuksista sekä luoda positiivinen halu myöhempää aikaa varten yrittämiseen.

Suomessa on käynnissä erilaisia eri-ikäisille kohdistettuja yrittäjyyskoulutushankkeita, mutta mielestäni yrittäjyyskasvatus pitäisi saada olennaiseksi osaksi koulutusjärjestelmäämme.

<sup>63</sup> **Leena-Kaisa Harkimo /kok:** Arvoisa puhemies! Maassamme toimii kaksitoista erityisen tehtävän saanutta urheilulukiota. Kyseiset lukiot saavat korotettua valtionosuutta. Urheilulukiot ovat jakaantuneet eri osiin maata, ja nuoret urheilijat hakeutuvat niihin valtakunnallisesti ympäri Suomen. Urheilulukioissa on lähes 1 600 oppilasta.

Nämä lukiot ovat kehittyneet alueelliseksi valmennuspisteiksi, joissa on monipuolista urheilun asiantuntemusta. Urheilulukiossa sallitaan urheilijoiden poissaolot pitkäkestoistenkin leiritysten ja kilpailumatkojen aikana.

Arvoisa puhemies! Kehittämissuunnitelman versiossa linjataan, että lukion tuntijakopäätöstä täydennetään siten, että nykyiset erityisen tehtävän luvat ja muun muassa nuorisosteen kokeiluluvat voidaan pääsääntöisesti korvata koulutuksen järjestäjän päätöksillä. Tämä tarkoittaisi myös urheilulukiojärjestelmän kaatamista ja nuorten urheilijoiden koulutusmahdollisuuksien heikentämistä. Kehittämissuunnitelma henkii kauttaaltaan koulutuksen merkityksen ja syrjäytymisen ehkäisemistä. Nuoren kilpaurheilun kehittämisen rinnalla on tärkeää hankkia myös koulutuksellisia valmiuksia sekä jatko-opintokelpoisuuksia. Mielestäni koulutus ja urheilu-ura eivät saa olla toisiaan pois sulkevia vaihtoehtoja; emmehan halua nuorten urheilijoiden syrjäytymän koulutuksesta.

Opetusministeriön julkaiseman ura-työryhmän muiston mukaan harjoittelun ja opiskelun yhdistäminen on parhaiten mahdollista urheilulukiojärjestelmässä, sillä vain urheilulukiossa on joustavien opiskelumahdollisuuksien ohella tarjota myös laadukas valmennus ja hyvät harjoitteluolosuhteet. Urheilulukiojärjestelmän erityistehtävän säilyttäminen on nuorten valmennusjärjestelmän kulmakivi.

<sup>64</sup> **Anu Vehviläinen /kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On hyvä, että esille tulee erityisen tehtävän saaneiden lukioiden asema. Haluaisin muistuttaa siitä, että kysymyksessä eivät todellakaan ole pelkästään urheilulukiot, ku-



ten edellisen puheenvuoron perusteella olisi voinut kuvitella, vaan kysymys on myös kuvataide- ja musiikkilukioista ja ilmaisutaidon lukioista. Näitä lukioita, joilla on erityistehtävä, on todellakin lukumääräisesti erittäin vähän, mutta katson, että kun viime vaalikaudella koululakeja sivistysvaliokunnassa hiottiin ja salissa käsiteltiin, se oli todellakin yhteinen tahto, että tällainen erityisen tehtävän lupa säilytetään lukioilla. Sehän tarkoittaa myös hieman isompaa rahoitusta. Vetoan nyt ministeriin, että hän ottaa nämä evästyksen huomioon ja nämä lukiot säilyvät erityisen tehtävän piirissä.

<sup>65</sup> **Anni Sinnemäki/vihr:** Arvoisa puhemies! Yliopistojen riittävä perusrahoitus on edellytys yliopistojen kaikkien tehtävien onnistuneelle hoitamiselle. Se on edellytys myös sille, että yliopistoja voidaan kehittää.

Kehittämissuunnitelmaehdotuksessa mainitaan, että yliopistojen budjettirahoitusta kasvatetaan silloin, jos niiden tehtäviä lisätään. Kesussa esitetään tavoite, että 75 prosenttia yliopiston aloittaneista suorittaa ylemmän korkeakoulututkinnon viidessä vuodessa. Jos halutaan, että yliopistoista valmistuu entistä enemmän ihmisiä ja entistä lyhyemmässä ajassa, tämä vaatii riittäviä resursseja yliopistoille, merkittäviä panostuksia opetukseen, opinto-ohjaukseen ja opintososiaalisten etujen parantamiseen.

Nopean valmistumisen ohella tärkeää olisi myös se, että yliopistoista valmistuu ihmisiä, jotka ovat pystyneet suorittamaan monipuolisen, laaja-alaisen ja yksilöllisiin tavoitteisiinsa soveltuvan tutkinnon. On tärkeää, että opintoja suoritessaan ihmisellä on aikaa syventyä ja pohtia oppimaansa ja vaikka joskus suhtautua siihen kriittisesti ja myös aikaa tähän kritiikkiin.

Nykyään esiintyy jossain määrin myös yksioikoista ajattelua, kun käsitellään eri oppiaineiden hyödyllisyyttä. Humanistiset ja yhteiskunnalliset aineet ovat joutuneet ongelmalliseen tilanteeseen, kun rahavirrat ohjautuvat teknologisiin ja luonnontieteellisiin aineisiin. Tutkimukselta odotetaan välittömiä taloudellisia hyötyjä ja sovellettavuutta. Kuitenkin humanistiset ja yhteiskunnalliset tieteet ovat korvaamattomia yhteiskunnan kehittämiseksi ja hyvinvoinnille. Vaikka ei aina tuntuisi siltä, myös kirjallisuustieteilijöitä tarvitaan.

Lisäksi myös toivoisin, että nämä erityisen tehtävän saaneet lukiot ja niiden asema otettaisiin huomioon, koska itsekin olen ollut sellaisessa ja mielestäni ne ovat paikallaan.

<sup>66</sup> **Pehr Löw /r:** Arvoisa puhemies! I en allt mera globaliserad värld utgör Norden det naturliga avstampet för många små företag. För dessa företag spelar svenska språket en stor roll. Likaså är svenskan av avgörande betydelse i det nordiska samarbetet inom allmännyttiga organisationer och offentliga institutioner. Att göra svenska språket till ett frivilligt ämne i studentexamen vore att göra Finland en björntjänst. I gymnasiet tenderar ungdomar att välja bort viktiga ämnen för att de undervärderar deras betydelse. Man kan dra paralleller till matematiken som också är ett undervärderat ämne.

Det är samhällets skyldighet att se till att svenska språket som allmänbildande kunskap lärs ut till ungdomar som annars väljer bort det i konkurrens med många andra intressen. För stor valfrihet undergräver studentexamen och studenternas kunskaper. Därför bör svenska språket fortsättningsvis vara obligatoriskt i studentexamen.

Puhemies! Tämän päivän globaalissa maailmassa Pohjola muodostaa luonnollisen ponnituksen pienille yrityksille. Näille yrityksille ruotsin kielen taito on aivanasamassa. Samoin ruotsin kielellä on ratkaiseva merkitys vapaaehtoisjärjestöjen ja julkisten laitosten yhteistyössä Pohjoismaissa. Tekemällä ruotsin kielen vapaaehtoiseksi aineeksi ylioppilastutkinnossa tekisimme Suomelle karhunpalveluksen.

För att sänka tröskeln för våra studerande att studera en tid i ett nordiskt universitet kunde de erbjudas möjligheter till mycket korta studieperioder där, t.ex. 1–2 månader. I början kunde det handla om ett utökat samarbete mellan universitet som redan från förut samarbetat t.ex. Åbo Akademi och Uppsala universitet. Till systemet kunde man koppla små stipendier som också utsträcker sig till de baltiska länderna. Det vore bra för att stärka den nordiska gemenskapen, samtidigt som det skulle främja det nordiska samarbetet skulle det också sänka ribban inom näringslivet till att knyta kontakter utomlands. Det kunde också vara ett sätt att stärka den nordiska dimensionen i EU.



<sup>67</sup> **Opetusministeri Maija Rask:** Arvoisa herra puhemies! Useissa puheenvuoroissa on otettu esille yritysjohtajien koulutus. Voin todeta, että ei sitä missään tapauksessa ole tarkoitus unohtaa, vaikkei siitä lukuisia kirjauksia kehittämissuunnitelmaehdotuksessa olekaan. Tietysti on muistettava se, kun ammattikorkeakouluista puhutaan, että niiden olemassaolon edellytys on hyvin elävän yhteyden olemassaolo elinkeinoelämään. Se jo sinänsä on mielestäni yksi keino siihen, että myös opiskelijat opiskeluaikana näkevät, mitä yritysjohtajana oleminen on.

Lukioista kahdesta asiasta. Rakennekokeiluasiasta, joka on kirjattu kehittämissuunnitelmaan, totean, että siitä ei ole vielä päätetty. Mutta jos tähän rakennekokeiluun mentäisiin, sehan tarkoittaisi sitä, että ruotsin kieli edelleenkin säilyisi lukioissa pakollisena oppiaineena. Sekin on muistettava, että vaikka ylioppilas kirjoittaa laudaturin ruotsin kielestä, se ei ole vielä pääsy niihin virkoihin, joissa molempien kotimaisten kielten osaamista edellytetään, vaan edellytetään vielä kielikoetta.

Minä olen huolissani meidän poikamme syrjäytymisestä. Täältä salistakin on tullut sellaisia viestejä, että jotkut jopa jättävät menemättä lukioon kielipintojen pelossa. Minä olen myös huolissani, tämän minä haluan sanoa hyvin vakavasti, niistä vihamielisistä yhteydenotoista, joita on tullut liittyen siihen, että puhutaan pakkoruotsista. Olen miettinyt sitä, että ei varmasti ole hyödyksi ruotsinkieliselle väestölle sellainen vihamielisyys, joka on aistittavissa. Olen siitä huolissani. Minusta on hyvin tärkeää se, että meillä opiskelijat haluavat opiskella sekä ruotsinkieliset suomen kieltä että suomenkieliset ruotsin kieltä. Minusta siihen pitää kiinnittää huomiota, mitä tehdään, jotta kieltenopiskelu saadaan kiinnostavaksi ja jotta saadaan esimerkiksi jossakin puheenvuorossa esille tuotuja ruotsin kieltä opettavia opettajia, lastentarhanopettajia ja luokanopettajia. Heistä on pula.

Minulle, olen todennut sen useita kertoja, tämä ei ole mikään kynnyskysymys. Minä olen halunnut, että tästä asiasta keskustellaan ihan levollisesti ja rauhallisesti. Opettajana uskon motivaatioon, siihen, että kun halutaan opiskella jokin, niin silloin se parhaiten myös opitaan.

Sitten erityistehtävälukiosta, jonka asian useat edustajat ovat nostaneet esille. Meillä on tällä hetkellä reilut 400 lukiota, joista noin sadassa poiketaan hyväksytystä tuntijaosta. Osassa on

kysymys yhteistyöstä ammatillisten oppilaitosten kanssa ja osassa erityistehtävän lukioista.

Minusta on tärkeää, että huippu-urheilijoille taataan mahdollisuus opiskella lukiossa. Se on tärkeä asia. Mutta sekin on tärkeää muistaa, että tällä hetkellä on jopa niin, että kaikki oikein hyvät urheilijat eivät pääse urheilulukioon. Sinne on niin kovat vaatimukset. Se on yksi kysymys. — Minä kuulin, että puhemies naputtaa, mutta en silti vielä lähde täältä. Kohta voidaan kantaa puhujakorokkeelta pois. — Pitää muistaa, että moineen vuoteen ei ole annettu lisää rahaa, kun on annettu erityistehtävän lukiolupia. Tätäkin asiaa mietitään, mitä sen kanssa tehdään.

Lopuksi haluan sanoa, että tämä on ollut hyvä keskustelu siltä osin, että arvioin ensimmäisessä puheenvuorossa väärin virkamiesten määrän. Heitä oli jossakin vaiheessa enemmän kuin kansanedustajia. He ovat tarkasti kuunnelleet, mitä te olette sanoneet, ja se on ylös kirjattu. Rahakysymys on kaikkein tärkein. Yksikköhinnat pitää saada sille tasolle, jolla ne ovat olleet ennen leikkausta, koska on keskeinen kysymys, miten opetusta voidaan antaa. Perusasioiden opettaminen on tärkeintä, lähdetään sitten varhaiskasvatuksesta tai yliopistomaailmasta, koska huippuja saadaan vain sitä kautta, että perusasiat osataan ja ne opetetaan kunnolla.

**Toinen varapuhemies:** Keskustelu on päättynyt.

Asia on loppuun käsitelty.

## 2) Hallituksen esitys laiksi asianajajista annetun lain muuttamisesta

Toinen käsittely

Hallituksen esitys HE 110/1999 vp

Lakivaliokunnan mietintö LaVM 7/1999 vp

**Toinen varapuhemies:** Käsittelyn pohjana on lakivaliokunnan mietintö n:o 7. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 2—4, 5 b, 6 a ja 7—10 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

### 3) Hallituksen esitys laiksi haastemieslain muuttamisesta

Toinen käsittely  
Hallituksen esitys HE 111/1999 vp  
Lakivaliokunnan mietintö LaVM 8/1999 vp

**Toinen varapuhemies:** Käsittelyn pohjana on lakivaliokunnan mietintö n:o 8. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 4 a ja 6 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

### 4) Hallituksen esitys laeiksi merilain 1 luvun 1 §:n sekä alusrekisterilain 30 §:n muuttamisesta

Toinen käsittely  
Hallituksen esitys HE 14/1999 vp  
Liikennevaliokunnan mietintö LiVM 4/1999 vp

**Toinen varapuhemies:** Käsittelyn pohjana on liikennevaliokunnan mietintö n:o 4. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotusten yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

*Yleiskeskustelu:*

<sup>1</sup> **Raimo Mähönen /sd:** Arvoisa puhemies! Kun liikennevaliokunta tätä asiaa käsittelee omissa kokouksissaan, totesimme, että tulimme kyllä aikamoisen vaikean kysymyksen eteen. Toisaalta EU-lainsäädäntö, toisaalta suomalaisen merenkulun ja Suomen valtion tarpeet olivat hyvin vahvasti vastakkain. Sen vain lyhyesti totean, että olen tyytyväinen, että liikennevaliokunta pääsi sellaiseen lausuntoon kuin pääsi mietinnössään, jolla pyritään turvaamaan huoltovarmuus mahdollisissa kriisitilanteissa suomalaisten alus-

ten voimin, kuten myös erittäin merkittävässä määrin suomalaisten merimiesten työllä.

<sup>2</sup> **Harry Wallin /sd:** Arvoisa herra puhemies! Kuten ed. Mähönen, totean tyydytyksellä liikennevaliokunnan käsittelyn ja yksimielisen lausumaehdotuksen, joka tuli hyväksyttyä. Nyt vain odotetaan Suomen valtiolta, Suomen hallitukselta toimenpiteitä, joilla tuetaan kotimaisia varustamoja siten, että voidaan turvata kotimainen merenkulun työvoima ja osaaminen myöskin Suomessa.

<sup>3</sup> **Ismo Seivästö /skl:** Arvoisa puhemies! Valiokunnan lausumaehdotuksella on hyvin merkittävä vaikutus kolmeen asiaan: työllisyyteen, huoltovarmuuteen ja ympäristönsuojeluun. Kun tulen Turun suunnasta, missä on maailman kaunein merisaaristo, haluan korostaa huoltovarmuuden lisäksi erityisesti ympäristönsuojelua ja sitä turvallisuutta, jota meidän tulee edellyttää kauppa-alusten miehistöltä, päälliköiltä ja koko henkilökunnalta, jotta suomalainen merenkulku ja ympäristömme säilyy mahdollisimman puhtana. Sillä on hyvin merkittävä matkailullinen vaikutus, ja virkistysalueena se on hyvin tärkeä ei ainoastaan Turun seudun vaan koko Suomen kannalta.

<sup>4</sup> **Matti Vähänäkki /sd:** Arvoisa puhemies! Mikäli tätä nyt esitettyä lausumaa, jonka, niin oletan, eduskunta tulee hyväksymään, ei hyväksyttäisikään, niin merimiesammattikunta, kun nianarvoisa ammattikunta, tulee hiipumaan ja loppumaan, ja työttömyys on ensimmäinen isku, joka osuu suomalaisiin merenkyläjiin. Usein on puhuttu mukavuuslippulaivoista, mutta enää ei ole kysymys siitä, vaan siitä, että nimenomaan suomalaiset alukset liputetaan yhä useammin Euroopan unioniin kuuluvien maiden laivastoon. Tämä on meille erittäin vahingollinen asia. Siellä merimiehet saavat valtioiden tukemina korkeampaa palkkaa kuin tällä hetkellä Suomessa pystytään maksamaan.

Vielä olisin sanonut tästä ympäristönsuojelusta, johon ed. Seivästö kajosi, että näin varmasti on niiden ulosliputettujen laivojen kohdalla asiantaita, joiden reitit tulevat Suomeen ja yleensä Itämeren satamiin. Mutta on mitä luultavinta, että Euroopan maiden lippujen alle menneet suomalaisomistuksessa olevat laivat lähtevät muille linjoille, eri puolille maailmaa, missä toki ympä-

ristönsuojelu on yhtä tärkeää kuin meilläkin. Se ei kuitenkaan ole todellakaan ainoa syy tähän, että Suomen valtio lähtee merimiesammattia ja sen mukana varustamoja tukemaan.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta

ensimmäisen lakiehdotuksen 1 luvun 1 § ja luvun otsikko, voimaantulosäännös, johtolause ja lain nimike sekä

toisen lakiehdotuksen 30 §, voimaantulosäännös, johtolause ja lain nimike.

Lakiehdotusten toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

### **5) Hallituksen esitys laiksi riistanhoitomaksusta ja pyyntilupamaksusta annetun lain muuttamisesta**

Toinen käsittely

Hallituksen esitys HE 60/1999 vp

Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö MmVM 9/1999 vp

**Toinen varapuhemies:** Käsittelyn pohjana on maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 9. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 7 a—7 c §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

### **6) Hallituksen esitys laiksi siemenkauppalaain 3 ja 4 §:n muuttamisesta**

Toinen käsittely

Hallituksen esitys HE 106/1999 vp

Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö MmVM 10/1999 vp

**Toinen varapuhemies:** Käsittelyn pohjana on maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 10.

Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 3 ja 4 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

Ed. Komi merkitään läsnä olevaksi.

### **7) Hallituksen esitys laiksi työntekijäin eläkemaksun ja palkansaajan työttömyysvakuutusmaksun huomioon ottamisesta eräissä päivärahoissa**

Toinen käsittely

Hallituksen esitys HE 66/1999 vp

Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö StVM 17/1999 vp

**Toinen varapuhemies:** Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 17. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 1—3 §, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

### **8) Laki huumehoidosta**

Lähetekeskustelu

Lakialoite LA 153/1999 vp (Esa Lahtela /sd ym.)

**Toinen varapuhemies:** Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

### Keskustelu:

<sup>1</sup> **Esa Lahtela /sd:** Arvoisa herra puhemies! Huumeet ovat levinneet koko maahan. Jokaisessa syrjäkylässä ilmeisesti ne ongelmat jo tunnetaan. Siksi huumeiden vastainen taistelu pitäisi saada siihen malliin, jotta me saisimme myös jotain hedelmää siinä ja onnistuisimme siinä tehtävässä.

Samasta aiheestahan ed. Räsänen teki aloitteen. Ilmeisesti me jätimme jokseenkin samaan aikaan nämä aloitteet päiväyksenkin mukaan. Minun lakialoitteeni on tullut yhteensattumien vuoksi vähän myöhempään nyt käsittelyyn.

Lakialoitteessani esitetään kokonaan tehtäväksi uutta lakia, lakia huumehoidosta. Lakialoitteen ajatus on siinä, jotta voitaisiin alle 18-vuotias nuori jopa ottaa tahdonvastaiseen hoitoon ja tietyissä tapauksissa sitä jopa laajennettaisiin sillä tavalla, jotta ikäraja voisi olla alle 20 vuotta. Tällaista tahdonvastaista hoitoa ei yleisesti pitäisi missään tapauksessa missään laissa olla, mutta niin kuin on aikaisemmin täällä todettu jo edellisen eduskunnan aikaan ja eri lakien käsittelyjen yhteydessä, mitä tulee huumeongelmiin, kuitenkin kyse on sellaisesta ongelmasta, ettei välttämättä itse se nuori eivätkä edes vanhemmat ymmärrä tilanteen vakavuutta. Monesti tilanne menee jo sitten niin pitkälle, jottei enää asialle mahda mitään. Välttämättä se pakkohoitotilanne ei sinällään muutenkaan ole hedelmällinen. Yleensä kun pakolla johonkin viedään tai oman tahdon vastaisesti, se ei välttämättä johda hyvään lopputulokseen.

Syy, miksi minä tällaisen aloitteen olen tehnyt, on se, että nuoret, jotka ovat olleet huume-koukussa, jotka sitten on viety hoitoon ja jotka ovat päässeet irti ongelmasta, ovat jäljestäpäin itse todenneet, jotta he omalta kohdaltaan olisivat jälkiviisaina toivoneet, että heidät siinä vaiheessa, kun he olivat siinä koukussa, olisi silloin pitänyt yhteiskunnan ottaa sillä tavalla hoitoon, jotta ei olisi niin pitkälle päässyt se ongelma. Heidän mukaansa ihan lyhyistä hoitojaksoista ei sinällään ole apua, koska vieroitusoireet ovat niin valtavat ja äkkiä luiskahdetaan takaisin huumeiden käyttäjiksi. Ennen kaikkea vielä jos se toveripiiri on lähellä, sitä luiskahdetaan takaisin siihen. Sen takia hoitojaksojen pitäisi olla suhteellisen pitkiä. Tietenkin ne ovat harkinnanvaraisia sillä tavalla, että miten se parhaiten toteutuu. Lakialoitteessahan esitetään, että puolen vuoden

välein tarkistettaisiin, onko hoitoa tarpeen jatkaa. Siinä, miten tahdonvastaiseen hoitoon nuori henkilö passitetaan, pitäisi kuunnella ensinnäkin totta kai henkilöä itseään ja vanhempia. Tämä olisi viimeinen toimenpide, jolloin sosiaaliviranomaiset näkisivät, että tällainen on aiheellinen päätös, koska ihminen on itselleen ja ympäristölleen vaarallinen. Viime kädessä päätöksen tahdonvastaisesta hoidosta tekisi lääninoikeus.

Toivon, että aloite käsitellään. Tiedän, että valiokunta ei välttämättä tämän muotoisena hyväksy aloitetta, mutta toivon, että tämä otettaisiin huomioon, että kun pykälää sorvataan jatkossa, mahdollisesti hallituksen toimesta, nämä näkökohdat, joita lakialoitteessani esitän, otettaisiin huomioon. Tosin aloitteessa on todella hyvät nimet alla: kuusi nimeä, jotka ovat vankasti sitä mieltä, että valiokunnassa tämä voitaisiin tälläkin tavalla hyväksyä. Mutta kun tiedän realiteetit, jotka eduskuntatyössä ovat, niin pitää aina jättää takaportteja siihen, että hallituksella on oma viisauskin ja se voisi tehdä omia kommenttejaan tähän.

<sup>2</sup> **Lauri Kähkönen /sd:** Arvoisa puhemies! Huumeiden ja muiden päihteiden käyttöön lisääntyy koko ajan. Me saamme jatkuvasti kuulla hälyttäviä tietoja, samoin lukea niistä lehdistä. Nämä ovat johtaneet hyvin monesti onnettomiin ihmiskohtaloihin. Syitä käyttöön on tietysti monenlaisia: työttömyys, erilaiset toimeentulovaikeudet jne. Nykyään tällaiseen tilanteeseen voi puuttua vain siinä tapauksessa, että on välitön uhka henkilölle itselleen tai ympäröivän yhteiskunnan muille henkilöille. Lakialoitteessa esitetään tahdonvastaista hoitoonsaattamista ja puutumista paremmin tähän erittäin vakavaan yhteiskunnalliseen ongelmaan. Toivon, että lakialoite, niin kuin aloitteen ensimmäinen allekirjoittaja ed. E. Lahtela totesi, voisi omalta osaltaan olla parantamassa mahdollisuuksia auttaa nuoria.

<sup>3</sup> **Saara Karhu /sd:** Arvoisa puhemies! En ole itse tämän lakialoitteen allekirjoittajien joukossa. Sen sijaan olen allekirjoittanut toisen aivan saman sisältöisen aloitteen, jonka muistaakseni jätti ed. M. Koskinen. Siinä mielessä voin hyvinkin puhua tästä asiasta vielä painavin äänensävyin.

Tosiasia on se, että huumeiden käyttö on lisääntynyt todella vauhdilla myös Suomessa. Huumeet ovat löytäneet tiensä maaseudulle, pie-

nimpiin peräkyliinkin. Ne eivät ole enää pelkäävän suurten kaupunkien ongelma. Mikä itseäni pelottaa, on se, että Suomen nuorisokulttuuri on muuttunut. Silloin kun itse olin nuori, huumausaineisiin suhtauduttiin erittäin epäilevästi. Jos joku käytti huumeita, se oli kova juttu ja sitä katsottiin vierestä, että eihän noin voi menetellä.

Tämän päivän nuoret eivät lehtitietojen mukaan kovinkaan vakavasti suhtaudu asiaan. Heidän mielestään on ihan okei, jos on kokeillut ekstaasipillereitä. Pillereiden hinta on kutakuinkin samaa luokkaa, edelleen lehtitietoihin viitaten, kuin yhden kaljapullon hinta, mutta menoa riittää huomattavasti pidemmäksi ajaksi, joten jos asenne on tämä ja kemikaalin hinta on alhainen, selvää on, että nuoret sortuvat huumeisiin. Esimerkiksi ekstaasin kohdalla olen ymmärtänyt, että kun on vuosi käytetty, niin alkaa tulla eteen tilanne, jossa on päätettävä, jatketaanko kovemilla aineilla vai lopetetaanko käyttö. Koska ne tunnekokemukset, jotka näillä kemikaaleilla saadaan, ovat niin voimakkaita, nuoret eivät halua niistä luopua, vaan siirtyvät edelleen yhä vahvempiin aineisiin. Tätähän tukee myös se, että esimerkiksi tänään saimme lukea lehdestä, että hiv-tartunnat ovat Suomessa lisääntyneet nopeasti ja siihen on vaikuttanut nimenomaan suonensisäisten huumausaineiden käytön lisääntyminen.

Voidaan ajatella, että tämä ei meitä kosketa. Ne käyttävät, jotka käyttävät ja sillä hyvä; kuolevat, jos kuolevat, ja viruvat, missä viruvat. Mutta tosiasia on, että tämä koskettaa meitä kaikkia. Se koskettaa paitsi näiden nuorten pahoinvointina, myös perheiden pahoinvointina, se koskettaa omaisuusrikoksina ja vihdoin se koskettaa erittäin korkeina kansantalouden sairaanhoitokustannuksina nimenomaan, kun nämä nuoret sairastuvat hiv:iin, hepatiitti b:hen ym. vähän pienempiin sairauksiin. Ne ovat tärkeitä asioita, jotka täytyy ottaa tässä vaiheessa huomioon. Ja ennen kaikkea huumausaineisiin sortuneen nuoren oma elämä menee pilalle.

Kun ensimmäisen kerran sain allekirjoittamani lakialoitteen eteeni, niin ajattelin ensin, mitä auttaa tahdonvastainen hoito tai pakkohoito, kun sitä voidaan myös nimittää, onhan alkoholistienkin kanssa todettu monta kertaa, että jos ei ole omaa tahtoa hoitoon, niin hoito ei onnistu.

Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuksessa puhuttiin huumeasioista muussa yhteydessä, ja silloin kuimme asiantuntijoita, jotka kertoivat, että vaika-

ka pakkohoito saattaakin tuntua tehottomalta, se on kuitenkin parempi ratkaisu kuin antaa nuoren virua huumeitokkuraisessa maailmassaan yrittämättä tehdä asialle mitään. He sanoivat, että pakkohoidosta on se hyöty, että nuori saadaan edes vähäksi aikaa selväksi, jotta hänen kanssaan voidaan keskustella, selvän ihmisen kanssa eikä huumeitokkuraisen ihmisen kanssa, jolloin hän voi edes yrittää tehdä päätöksen siitä, haluaako hän jatkaa huumeenhöyryistä elämäänsä vai haluaako hän päästä selville vesille ja eroon huumausaineista. Tätä samaa vaadetta ovat tukeneet huumeisiin sortuneiden nuorten omaiset, vanhemmat, jotka ovat kokeneet täysin mahdottomaksi puhua järkeä huumeitokkuraisille nuorille. Se on ikään kuin viimeinen toivomus, että teekkää jotakin, vaatikkaa edes nämä nuoret pakkohoitoon.

Mielestäni lakialoite on erittäin hyvä lähtökohta. Tähän se ei kuitenkaan saa jäädä. Edelleen täytyy esimerkiksi lisätä terveystietoa kouluissa. Meillä nyt on ollutkin suunnitelmissa, että sellainen oppiaine sinne saataisiin, koska ensisijainen asia on tietysti torjua kaikki huumeitokkeilut ja päätyä siihen tilanteeseen, että meidän nuoremme eivät käyttäisi huumausaineita. Tässä työssä taas on huomattu parhaaksi asiaksi tieto, ei pelottelu, vaan asiallinen tieto nuorille, ja sitä voitaisiin antaa parhaiten koulussa juuri oikean ikäisille nuorille siihen aiheeseen varatulla oppitunnilla.

**4 Harry Wallin /sd:** Arvoisa herra puhemies! Huumeongelma on yhä paheneva tässä yhteiskunnassa, se on ihan selvä. Yhä useammat nuoret kokeilevat huumeita ja alistuvat huumeiden orjiksi ja käyttäjiksi. Tietysti tehty lakialoite on kannatettava. En ole itse sitä allekirjoittanut. Voisi myös miettiä, onko tämänhetkinen rikoslainsäädäntö asiallinen, tarpeeksi kireä niille, jotka huumeita myyvät.

Herää kysymys pakkohoidosta, missä se suoritetaan. Tänä päivänä meillä on sellainen tilanne, että ne nuoret, jotka haluaisivat vapaaehtoisesti hoitoon, joutuvat jonottamaan useita viikkoja, että pääsisivät hoitoon. Tämänhetkinen kuntien taloudellinen tilanne on sikäli hankala, että ei voida kallista huumehoitoa riittävästi tarjota niille, jotka sitä haluavat. Mitä sitten, kun tulee pakkohoito, jolloin yhä useammat joutuvat tähän? Syrjäyttääkö se ne, jotka vapaaehtoisesti tätä hoitoa haluaisivat? Tämä on erittäin laaja ky-

symys, mutta minun mielestäni myös tämä asia pitää puida hyvin perusteellisesti. Samalla kyllä niiden rikollisten, jotka huumeita myyvät, tuomiot ovat aivan liian alhaiset. Parisataa kiloa hasista, monen vuoden välittäminen: viisi vuotta vankeutta. Onko se riittävä? Minun mielestäni ei ole.

<sup>5</sup> **Esa Lahtela /sd:** Arvoisa herra puhemies! Ed. Wallin puhui ihan asiaa siitä, että niitä paikkoja, joissa tätä hoitoa voitaisiin antaa, on kovin vähän. Monet kunnat myös katsovat, mitä se maksaa. Ehkä vuoden päivät on ollut voimassa suurten kustannusten tasausjärjestelmä, jolla on pyritty kustannuksia yhtä kuntaa kohti vähentämään. Niissä piireissä, jotka näitä hankkeita ovat vieneet eteenpäin, on ollut mukana Liisa Tallgren, jonka kohdalla on aika ikävä tapaus. Hänen molemmat poikansa ovat sortuneet huumeisiin, ja toinen on jopa kuollut. Liisan ehdotushan oli, että kun meillä on olemassa tyhjiä kouluja hajasutusalueilla, niitä voitaisiin käyttää ihan hyvin tämän tyyppiseen tarkoitukseen. Tarvitaan vain henkilöstöä siihen. Sillä tavalla laskien, jos tähän uhrataan varoja, uskon, niin kuin ed. Karhu totesi, että tällä on iso kustannusvaikutus kaiken kaikkiaan kansanterveyspuolella siinä vaiheessa, kun joudutaan hoitamaan seuraamuksia. Jos tämä toimisi sillä tavalla, että yksikin sillä pelastetaan, niin sillä voidaan maksattaa kustannuksia. Uskon, että tämä vaikuttaisi kuitenkin sitä kautta hyvin moneen nuoreen, joka voitaisiin vielä saada kuiville tavalla tai toisella.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

## 9) Laki arvonlisäverolain muuttamisesta

Lähetekeskustelu

Lakialoite LA 161/1999 vp (Tero Mölsä /kesk ym.)

**Toinen varapuhemies:** Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin valtiovainvaliokuntaan.

### Keskustelu:

<sup>1</sup> **Tero Mölsä /kesk:** Arvoisa puhemies! Halusin käyttää puheenvuoron tästä asiasta sen takia, että tämän asian yhteydessä on eduskunnassa vallinnut aika laaja henkinen yksimielisyys siitä, että yksityisteitä tulee tukea. Ne on nähty tärkeinä kulkuväylinä maassamme, mutta käytännössä tämä on kuitenkin johtanut aivan päinvastaiseen menettelyyn, eli yksityisteitten valtionosuuksia on vähennetty aika rankalla kädellä niin, että kun ne olivat parhaimmillaan 170 miljoonaa markkaa, niin ensi vuoden budjetissa on esitetty 36 miljoonaa markkaa.

Kun tällainen tilanne on olemassa ja tiedämme yksityisteitten tärkeyden, niin toinen väylä tietysti on avustaa yksityisteitä sillä tavalla, että kun arvonlisäverovelvollisuuksia säädetään, yksityistiet halutessaan voisivat hakeutua arvonlisäverovelvollisiksi. Tämä tarkoittaisi sitä, että kun yksityistiet kunnossapitotöistä ja muista suoritteista joutuvat maksamaan valtiolle arvonlisäveroa, niin ne saisivat arvonlisäverovelvollisuuden myötä vähentää maksetut arvonlisäverot. Käytännössä tämä tarkoittaisi sitä, että puhumme markkamäärästä noin 30 miljoonaa markkaa, ja kuten äsken mainitsin, valtionavut ensi vuoden budjetissa ovat 36 miljoonaa markkaa. Käytännössä avustusmäärä lähes tuplaantuisi tämän muutetun käytännön takia.

Sen takia, arvoisa puhemies, toivon, että se henkinen hyväksyntä, joka tälle asialle sinänsä eduskunnassa on, voisi saada myös hiukan lihaa luun ympärille ja saataisiin tavallaan vähän lisätukea tälle tärkeälle tieverkolle eli yksityisteille.

<sup>2</sup> **Esa Lahtela /sd:** Arvoisa herra puhemies! Tämä ed. Mölsän esittämä lakialoite on mielenkiintoinen ja tutkimisen arvoinen, koska on kieltämättä totta, että yksityistieverkko rapautuu, ja näyttää siltä, että valtion budjetin kautta ei suoraan tukimarkkoja näy ainakaan nyt onnistuttavan lisäämään. Sen takia tämän tyyppinen tarkastelukulma, että arvonlisäverot voisivat koitua tiekuntien hyväksi, on järkevä. Tekniikkaa en tiedä, miten tämä saataisiin hoitumaan ja saataisiin tämän vuoden verolakeihin vielä mukaan. En tiedä, ennättääkö se.

Mutta kuitenkin olen sitä mieltä, että yksityisteihin pitää saada jossakin vaiheessa lisää rahaa. Ne ovat meidän tärkeitä kuljetusverkkojamme raaka-aineiden osalta, ja niiden varsilla vielä

asuu kuitenkin ilmeisesti yli puoli miljoonaa Suomen kansalaista, jotka nyt suurelta osin itse maksavat teiden auraukset ja kunnossapidot. Kuitenkin koko yhteiskunta niiden kuljetusten takia tulee siitä hyötymään. Kaikki tuo paperi, mitä pöydällä on, on kuljetettu todennäköisesti, tai ainakin huomattava osa siitä, niitä yksityisteitä pitkin, jotka paikalliset asukkaat maksavat. Osin tässä on käynyt sillä tavalla tietysti, että kunnat ovat joissakin tapauksissa tulleet vastaan siinä tilanteessa, kun valtio veti osuuksiaan pois, mutta monin paikoin kunnat eivät välttämättä ole pystyneet taloustilanteensa takia tulemaan mukaan, ja sen takia olen kannattamassa asiaa, vaikka nimeäni ei aloitteessa olekaan, että ed. Mölsän ajatus tutkittaisiin nyt ihan puhtaalta pöydältä.

**3 Ola Rosendahl /r:** Herr talman! Arvoisa puhemies! Mielestäni asia on tärkeä ja pitää kiireisesti hoitaa. Voin ilmoittaa, että entinen kansanedustaja Malm ja minä teimme viime eduskunnassa saman sisältöisen lakialoitteen. Sitä ei saatu kuitenkaan läpi silloin, mutta toivon nyt parempaa onnea.

Mikä koskee yksityistiemäärärahaa, jota tosiaan hallituksen budjettiesityksessä on vain mainitsemanne 36 miljoonaa markkaa, sitä on kyllä tarkoitus lisätä hieman. Valtiovarainvaliokunnan liikennejaostossa harkitaan parhaillaan asiaa. Toivon hartaasti, että määrärahaa voidaan lisätä muutamalla kymmenellä miljoonalla jo ensi vuotta ajatellen.

Herr talman! Riksdagsman Mölsä och jag, som båda är från östra Nyland, vet i vilket dåligt skick de privata vägarna är och hur viktigt det är att få statsbidrag också till underhållet av sådana vägar som inte minst är viktiga just för virkestransporter och andra lokala transporter. Frågan om väglagens mervärdesskattskyldighet är viktig och saken skulle säkert underlätta om de skulle kunna ansöka om mervärdesskattskyldighet.

**4 Tero Mölsä /kesk:** Arvoisa puhemies! Kuten käytetyt puheenvuorot osoittavat, tunne, joka on syntynyt vuosien varrella, osoittaa, että eduskunta asiaan kyllä lämpimästi suhtautuu, mutta tavallaan ei ole löytynyt keinoja, joilla asia hoitaa.

Sitä, miten asia teknisesti nyt hoidetaan, on tietysti nyt selvitetty. Menettely, että hakeudut-

taisiin arvonlisäverovelvollisiksi, ei olisi kovin vaikea teknisesti tiekunnillekaan, nehän ovat kirjanpitovelvollisia. Se, että arvonlisävero palautettaisiin hakemuksen perusteella, edellyttää enintään A4-lomakkeen täyttämistä siltä osin kuin arvonlisäveroja on maksettu.

Toinen epäkohta, joka minusta asiaan liittyy ja jonka unohdin mainita, on tietysti se, johon ed. E. Lahtela viittasi: kunnat ovat osittain tulleet paikkaamaan valtion supistunutta osuutta. Mutta nythän arvonlisävero johtaa siihen, että myös kunnan osuudesta, joka käytetään tien hoitamiseen, maksetaan valtiolle arvonlisäveroa. Käytännössä sekin hyvä tahto, jota kunnat ovat tiekunnille osoittaneet, valuu osittain valtion pohjattomaan säkkiin. Sen takia minusta monet seikat puoltavat sitä, että asiaan nyt jälleen kerran puututaan. Mielihyvin totean sen, minkä ed. Rosendahl jo mainitsi, että aikaisemminkin asia on ollut esillä, joten se ei ole enää vieras, kun tätä lähdetään täällä työstämään.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.

## 10) Laki työvoimapalvelulain ja sairausvakuutuslain 18 a §:n muuttamisesta

Lähetekeskustelu

Lakialoite LA 163/1999 vp (Esa Lahtela /sd ym.)

**Toinen varapuhemies:** Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

*Keskustelu:*

**1 Esa Lahtela /sd:** Arvoisa herra puhemies! Lainsäädännön pitäisi lähteä aina oikeasta tarpeesta, jos on koettu vanha lainsäädäntö vääräksi tai siihen on jäänyt aukkoja. Lakialoitteeseeni on oikea tarve olemassa.

Taustaksi voisi kertoa tarinan, joka paljasti, jotta työvoimapalvelupuolella ja sairausvakuutuslakipuolella on aukko, joka jättää ihmisen lähes sosiaaliturvaa vaille. Harjoittelurahalla olevalle henkilölle, joka viime keväänä työllistettiin erään kaupungin liikennepuistoon, sattui tapaturma. Hänet oli työllistetty työvoimapalveluihin liittyvistä etuuksista annetun asetuksen perus-



teella. Hän vammautui ja lähti hakemaan korvauksia tapaturma-aikaisesta palkasta. Ilmeni, että hänet oli vakuutettu työvoimahallinnon kautta Pohjola-yhtiössä. Hän tulee saamaan 53 markkaa päivässä tapaturmapäivärahaa eikä mistään yhtään mitään muuta.

Jos hän olisi ollut passiivinen ihminen eli ei olisi hakeutunut harjoittelurahatyöhön tai hakenut työllistämistukipaikkaa eikä lähtenyt koulutukseen, hän olisi saanut joka tapauksessa peruspäivärahaa tai työmarkkinatukea tai ansiosidonnaista päivärahaa, joka hänelle olisi tietysti kuulunutkin. Mutta tämä onneton ihminen lähti vielä harjoittelurahalle. Hän sai harjoittelurahaa, jota voidaan maksaa lain mukaan määrää, joka vastaa työmarkkinatukea korotettuna 80 prosentilla. Hän sai noin 224 markkaa päivässä. Sitten, kun hän vammautui, hän sai 53 markkaa päivässä. Yhä edelleen tämä henkilö on tänäkin päivänä työkyvytön, ollut hiljattain leikkauksessa. Ilmeisesti hänen työkykynsä ei palaakaan eli hän jää pysyvästi työkyvyttömäksi.

Tällaisia tapauksia on varmasti useampia, sen takia tämä lakialoite. Lakialoitteessani esitän, että pitäisi muuttaa kahta lakia.

Ensinnäkin on työvoimapalvelusta annettu asetus, joka antaa sen mahdollisuuden, että voidaan vakuuttaa vakuutusyhtiöissä elikkä ei Valtiokonttorissa. Esitän, että nämä vakuutetut yhdenvertaistettaisiin näiden toisten harjoittelurahalla työskentelevien kanssa. Toiset harjoittelurahalla työskentelevät on mahdollisesti työllistetty työllisyyslain tai työmarkkinatuesta annetun lain perusteella. Tämä esimerkkinä harjoittelurahalla työskentelevä henkilö sattui olemaan asetuksen perusteella työllistetty. Lakialoitteessani esitän, että nämä kaikki olisivat tasavertaisessa asemassa, jolloin kaikkien vakuutukset hoidettaisiin Valtiokonttorin kautta eli sen tasoisena kuin tapaturmavakuutuslaki edellyttää. Ei ole mitään syytä jättää yhtä ryhmää ulos.

Näitä henkilöitä on yhteensä 8 200, jotka on siellä Pohjolassa vakuutettu. Tässä ensinnäkin tulee mieleen jo se, minkä takia tässä on tehty tällainen eriarvoistava tekijä. Näiden lakien perusteella ei ole säädetty harjoittelurahalla työllistettävien vakuutusturvasta, vaan asetus antaa mahdollisuuden, että se on virkamiestyönä tehty. Työhallinto on kuitenkin vakuuttanut jo vuodesta 1966 alkaen Pohjolassa nämä henkilöt. Voi kysyä, onko tässä tullut kustannussäästöjä valtiontalouteen vai onko tässä ollut jokin poliitti-

nen veto tai virkamiespäättös, jotta sitä ei ole valvottu ja on voitu tällainen sallia. Mutta tämän maksavat ne ihmiset, jotka sattuvat tällaisen onnetoman tapauksen uhriksi, jotta vammautuvat sitten harjoittelurahalla ollessaan.

Lakialoitteeseen sisältyy myös toisen lain elikkä sairausvakuutuslain muuttaminen. Tässä esitän, että kun sairausvakuutuslain puolella lasketaan sairauspäivärahaa, niin jos ihminen sairastuu harjoittelurahalla ollessaan, siihen luetteloon liitettäisiin myös harjoittelurahan suuruus, jolloin siitä määräytyisi hänen sairausajan palkansa. Tänä päivänä sitä sairausvakuutuslain mukaan ei lasketa. Siinä otetaan kyllä huomioon ansiosidonnainen päiväraha ja tällaiset etuudet, mutta harjoittelurahaa ei lueta miksiäkään ansioksi, palkaksi, työtuloksi. Jos sitten tällainen harjoittelurahalla oleva henkilö sairastuu ja on sairaana suhteellisen pitkään, siinäkin tapauksessa henkilö voi pudota väliin. Hänellä ei ole tuloja. Hän voi joutui puille paljaille. Sen takia minusta tämä muutos pitäisi tehdä. Se toivon mukaan toteutuu tämän lakialoitteen perusteella.

Itse olen asian osalta perannut tätä juttua jo kestästi asti sen kyseisen esimerkkitapauksen pohjalta, jonka alussa kerroin. Ihmetyttää vain virkamiesten asenne työministeriön puolella, koska kyllä tämä asia on tiedostettu, niin kuin myös kirjallisen kysymyksen vastauksessa todetaan. On tiedostettu, että tällainen ongelma on olemassa, mutta tahtoa suoraan ei ole lähteä tätä asiaa korjaamaan. Minusta se on jotenkin hyvin omituista. Eikö myös kallispalkkaisten virkamiesten, jotka huomaavat, että kansalaisia kohdellaan eriarvoisesti, tehtävän kuuluisi olla silloin antaa se impulssi, että tämä on korjattava? Saataisiin tasa-arvoinen kohtelu kaikille, niin kuin tässä esitän. Toivon mukaan tämä aloite nyt saa tämän runsaan kuulijajoukon myötätunnon ja etenee tuolla valiokunnassa ja mahdollisesti jo ensi vuoden alusta tämä voitaisiin korjata.

**2 Tero Rönni /sd:** Arvoisa herra puhemies! En niinkään puutu ed. E. Lahtelan lakimuutokseen — mielestäni se on ihan oikea — mutta muutamalla sanalla luonnehtisin virkamiesten toimintaa vakuuttamisessa.

Vakuutuksen päiväraha korvaus on asetettu vuoden 66 tasolle, jolloin se ei vastaa läheskään tämän päivän summia. Jos se olisi pudotettu kokonaisuudessaan pois elikkä siinä ei olisi päivärahakorvausta ollenkaan, nämä onnettomat louk-

kuun sysätyt olisivat jonkin muun perusteella saaneet päivärahaksi sellaisen kuin kuuluukin. Tässä ei ole huomioitu sitä, että vakuutusehdoissa täytyy lukea myöskin se pienellä pranttäty, mikä siellä on, ja myöskin ottaa huomioon, että siellä on sellainen kohta kuin indeksikorotus. Jos vuonna 66 olisi laitettu indeksikorotuksiin rasti ruutuun, saattaisi tämä summa olla toisenlainen tänä päivänä. Varmasti valtiolla on monta muutakin asiaa, jotka on hoidettu yhtä huonosti. Uskoisin, että erityisesti vakuuttamisessa ei olla asi-  
antuntijoita, vaan nämä asiat pitäisikin jättää Valtiokonttorin hoitoon eikä yksityisten vakuutusyhtiöiden hoidettaviksi.

Kokonaisuutena kuitenkin kannatan ed. Lah-  
telan esitystä.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia  
lähetetään sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

### **11) Laki verontilityslain 12 §:n muuttami- sesta**

Lähetekeskustelu  
Lakialoite LA 164/1999 vp (Virpa Puisto /sd  
ym.)

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen  
mukaisesti valtiovarainvaliokuntaan.

### **12) Hallituksen esitys vuoden 1999 toiseksi lisätalousarvioksi**

Mietintöjen pöydällepano  
Hallituksen esitys HE 112/1999 vp  
Valtiovarainvaliokunnan mietintö VaVM  
22/1999 vp  
Lisätalousarvioaloite LTA 21—34/1999 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston  
ehdotuksen mukaisesti ensi tiistain täysistun-  
toon.

### **13) Hallituksen esitys laiksi Energiamark- kinavirastosta**

Mietintöjen pöydällepano  
Hallituksen esitys HE 43/1999 vp  
Talousvaliokunnan mietintö TaVM 12/1999 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston  
ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon.

### **14) Hallituksen esitys laiksi Kasvinjalostus- laitoksen muuttamisesta osakeyhtiöksi ja laiksi kasvinjalostustoiminnan edistämises- tä annetun lain muuttamisesta**

Mietintöjen pöydällepano  
Hallituksen esitys HE 58/1999 vp  
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö  
MmVM 11/1999 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston  
ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon.

---

**Toinen varapuhemies:** Eduskunnan seuraava  
täysistunto on huomenna torstaina kello 16.30.

---

Täysistunto lopetetaan kello 17.15.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Seppo Tiitinen